

UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” ALBA IULIA

ȘCOALA DOCTORALĂ DE ISTORIE

DOMENIUL ISTORIE

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

CTITORII ALE FAMILIEI BRĂILOIU DIN OLTENIA (SEC. XVII-XVIII)

COORDONATOR:

C. S. I DR. MARIUS ROTAR

DOCTORAND:

BĂLTEANU-POPESCU MIHNEA-CONSTANTIN

Alba Iulia

2020

CTITORII ALE FAMILIEI BRĂILOIU DIN OLTENIA

CUPRINS

Abrevieri	3
Introducere	5
Istoriografie	13
Capitolul I. Marele Ban Cornea Brăiloiu	20
1. 1. Viața	20
1. 2. Activitatea politică	25
1. 2. 1. Cornea Brăiloiu Postelnic și Paharnic.....	26
1. 2. 2. Cornea Brăiloiu Zlotaș și Slugger.....	28
1. 2. 3. Cornea Brăiloiu Vistier.....	29
1. 2. 4. Cornea Brăiloiu Mare Agă.....	32
1. 2. 5. Cornea Brăiloiu Mare Paharnic.....	35
1. 2. 6. Cornea Brăiloiu Mare Ban al Craiovei.....	44
1. 3. Sfârșitul Marelui Ban Cornea Brăiloiu.....	53
Capitolul II. Familia Brăiloiu în secolul al XVIII-lea	56
2. 1. Barbu Brăiloiu	56
2. 1. 1. Viața și activitatea politică	56
2. 1. 2. Sfârșitul Serdarului Barbu	66

2. 1. 3. Urmașii lui Barbu Brăiloiu	68
2. 2. Dumitrașco (Dositei) Brăiloiu	72
2. 2. 1. Viața și activitatea politică	72
2. 2. 2. Urmașii monahului Dositei (Dumitrașco) Brăiloiu	78
2. 3. Alți fii și fiice ai Marelui Ban.....	81
Capitolul III. Ctitoriile familiei Brăiloiu	85
3. 1. Ctitoriile Marelui Ban Cornea Brăiloiu	85
3. 1. 1. Mănăstirea Tismana – Gorj	85
3. 1. 2. Mănăstirea Baia de Aramă – Mehedinți	102
3. 1. 3. Mănăstirea Țânțăreni – Gorj.....	120
3. 1. 4. Biserica Vădeni – Gorj	124
3. 2. Vasile Brăiloiu – Schitul Jupânești – Gorj	136
3. 3. Constantin și Stanca Obedeanu (Brăiloiu)	139
3. 3. 1. Biserica Stănești – Gorj	139
3. 3. 2. Biserica Obedeanu, Craiova – Dolj	144
3. 4. Fota și Safta Vlădoianu (Brăiloiu) – Biserica Sfântul Spiridon, Craiova – Dolj....	173
3. 5. Brăiloiu Ion, Mare Stolnic	180
3. 5. 1. Biserica Sfântul Gheorghe Vechi – Craiova	180
3. 5. 2. Biserica Sfântul Nicolae Brândușa – Craiova	198
3. 6. Cornea (III) Brăiloiu, Mare Logofăt	211
3. 6. 1. Biserica Negoiești – Dolj	211

3. 6. 2. Biserica Păișani – Gorj	249
3. 7. Ctitoriile lui Constantin (I) Brăiloiu, Mare Clucer	259
3. 7. 1. Biserica Bodăești – Dolj	259
3. 7. 2. Biserica Oota – Craiova	260
3. 7. 3. Biserica Vârtopu – Dolj	271
3. 7. 4. Biserica Găvănești – Olt – Dolj	279
3. 8. Constantin (II) Brăiloiu, Mare Stolnic – Biserica Lânga – Dolj	281
Excurs – Anton C. Brăiloiu, om politic și filantrop.....	282
3. 9. Brăiloiu Dumitrache, Mare Logofăt – Biserica Bălăcița – Mehedinți	290
3. 10. Brăiloiu Nicolae, Mare Logofăt.....	292
3. 10. 1. Mănăstirea Lainici – Gorj	292
3. 10. 2. Biserica Sălcuța – Dolj	306
3. 11. Alte inițiative ctitoricești	318
Concluzii	322
Anexe	329
Bibliografie	352

Argument, scopul și originalitatea temei

Alegerea acestei teme precum și încercarea de a o dezvolta în direcțiile prezentate în lucrarea de față sunt rodul unei motivații pe care considerăm că am valorificat-o pe parcursul acestei cercetări doctorale, care nicidecum nu a ajuns la final, ci poate fi dezvoltată pe parcurs cu alte materiale inedite, putând fi de asemenea și punctul de plecare pentru noi studii de cercetare. În primul rând, această temă a fost în centrul preocupărilor mele de familie. În al doilea rând, pe lângă argumentul mai sus enumerat, am considerat necesară studierea acestei vechi familii în contextul acțiunilor lor de implicare în viața eclezială a Olteniei, evidențiind prin aceasta că mare parte din activitatea și viața acestor boieri a fost pusă în slujba lui Dumnezeu și a oamenilor, prin acțiunile lor de ctitorire de lăcașe sfinte, a funcțiilor politice mai importante sau mai puțin importante deținute, precum și activităților filantropice dezvoltate de ei, într-o măsură sau alta și în contexte istorice diferite. Nu în ultimul rând, această temă de actualitate a încercat să acopere și unele lacune existente în prezent, prin inventarierea integrală și analiza frescelor și arhitecturii bisericilor abordate, unele fiind deja foarte cunoscute și prezentate în studiului istoricilor de artă (Tismana, Baia de Aramă, Vădeni), altele cu o valoare și originalitate deosebită (Negoiești, Vârtopu, Sfântul Gheorghe Vechi etc.) urmând a fi prezentate în lucrarea de față. Așadar, scopul acestei cercetări interdisciplinare – istorică și artistică, este de a evidenția atât rolul acestei familii în istorie, cât și moștenirea culturală și artistică lăsată generațiilor viitoare, actualitatea acestei teme nefiind de neglijat.

Evidențierea problematicei, direcții de cercetare și puncte de lucru

Cercetările interdisciplinare au câștigat în ultimele decenii tot mai mult teren și în științele istorice. Lucrarea de față și-a stabilit să cerceteze implicarea membrilor unei familii din marea boierime olteană în secolele XVII – XIX în acțiuni de ctitorire și sprijinire a Bisericii Ortodoxe din provincia de origine a acestei familii și a pune în valoare și contribuția sa la dezvoltarea artei ecleziastice românești, cu precădere brâncovenească, postbrâncovenească și neobrâncovenească, extinsă și în spațiul laic, prin construcțiile civile. Așadar, pe lângă metodele specifice cercetării istorice și a istoriei artei am recurs la două discipline auxiliare: genealogia și prosopografia; pe tot parcursul cercetării a fost necesară prelucrarea datelor oferite de epigrafia chirilică românească, iar un aspect important a fost clarificat pe baza criticii de text.

Prin lucrarea mea, mi-am propus să pun în lumină două aspecte importante din punct de vedere istoric:

- Analiza frescelor și arhitecturii ctitoriilor boierești oltene, unele neexploatate încă, aspect însemnat în studiul artei oltene;
- Istoricul bisericilor ctitorite de marea familie Brăiloiu, precum și o genealogie a acestei familii.

Genealogia oferă istoricului o perspectivă asupra trecutului centrată pe personalitate umană. Genealogia folosește ca metode de cercetare: metoda analitică pe baza căreia se întocmește tabla ascendenților și metoda sintetică prin care se poate stabili tabla descendenților.

În secolul al XIX-lea, în cercetarea istoriei antice s-a conturat o nouă ramură, prosopografia. Aceasta presupune cercetarea unui fond de caracteristici comune ale unui grup de personaje istorice prin intermediul studiului vieților acestora, punând accentul pe studiul carierei unui personaj, stabilind cronologia etapelor acesteia și rolul pe care el îl joacă în istoria politică, economică sau culturală dintr-o anumită epocă. Lucrarea de față a încercat să stabilească, după metodele de mai sus, evoluția membrilor familiei Brăiloiu în ierarhia dregătoriilor din Țara Românească.

Fiind o lucrare interdisciplinară, este necesar a trasa direcțiile de cercetare propuse în această lucrare, încercând a scoate în evidență îmbinarea dintre istoria artei și istoria Bisericii Ortodoxe Române, desigur cu instrumentele istorice folosite. De asemenea, metodele și punctele de lucru folosite pe parcursul elaborării au fost: interpretarea și analiza documentelor și imaginilor, comparația, analiza istorică, critica de text, abordarea interdisciplinară, precum și îmbinarea între Istorie, Artă și Teologie.

Contextualizarea

Cu ajutorul documentelor analizate și a frescelor studiate, cu precădere a portretelor votive – importante surse ce au lămurit unele probleme genealogice, am urmărit și încadrarea într-un context istoric ce ține de timp și spațiu, încercând astfel a plasa personajele abordate în cadrul cronologic, social și mai ales social al istoriei vremii, reușind astfel explicarea și descrierea acestor importante surse istorice.

Metodologia de lucru

Metodologia de lucru folosită în lucrarea de față este apropiată de modelele de cercetare prosopografice expuse. Pe baza documentelor pentru fiecare personaj am stabilit evoluția carierei sale. Documentele au fost așezate cronologic și folosind mărturiile cuprinse în acestea am stabilit etapele avansării persoanelor în ierarhia dregătoriilor epocii. Totul a fost expus într-un mod cât

mai schematic – și astfel mai accesibil și ușor de consultat ca instrument de lucru. Evoluția personajelor s-a încercat a fi încadrată în context, o metodă de cercetare care câștigă astăzi din ce în ce mai mult teren și în domeniul disciplinelor teologice. De asemenea, cu ajutorul analizei frescelor am dorit a face o inventariere a acestor monumente de artă, a pune în lumină lucrarea zugravilor care s-au ocupat de pictarea lor și de a scoate în evidență stilul în care aceștia au executat lucrările în aceste adevărate embleme ale artei bisericești. Astfel, o bună parte din timpul avut la dispoziție a trebuit să fie folosit pentru cunoașterea instituțiilor politice din secolele XVIII – XIX și a cadrului istoric general în care a evoluat familia Brăiloiu. Pentru că nu există o monografie mai cuprinzătoare dedicată familiei Brăiloiu sau vreunui membru al acesteia, ci doar unele studii speciale, obiectivul principal al lucrării a fost adunarea materialului documentar publicat disponibil în momentul actual. Lucrarea se poate spune că s-a apropiat într-un mod semnificativ de atingerea acestui obiectiv, ținând cont, bineînțeles, de inerentele lacune de documentare ale autorului. Materialul adunat, folosit aici într-o manieră descriptivă, în măsura în care poate fi completat cu materiale inedite, poate constitui un bază temeinică pentru o monografie completă dedicată familiei Brăiloiu, dar și pentru studii mai mult sau mai puțin extinse asupra familiilor înrudite. Aceste studii ar fi foarte utile, având în vedere că în prezent există doar o singură monografie dedicată unei familii din Oltenia cu rol important în viața politică, aceea care a avut ca obiect familia Glogoveanu.

Etape și structura lucrării

În vederea realizării tezei, am parcurs mai multe etape de cercetare. În primul rând analiza bibliografiei generale și speciale ce are legătură cu tema aleasă și sortarea materialelor pentru a crea o pistă de cercetare. În al doilea rând, bibliografia primară având izvoare edite a fost îmbogățită și cu materiale inedite din arhive, documente, inscripții și cu informații orale. Nu în ultimul rând, prin cercetarea de teren s-a creat o bază fotografică, esențială în etapa de analiză iconografică.

Primul capitol este dedicat în întregime studierii vieții și activității politice ale Marelui Ban Cornea Brăiloiu, cea mai importantă figură politică a familiei, cel care a urcat pe cea mai înaltă treaptă a dregătoriilor Țării Românești, dar în același timp și cel a cărui activitate în slujba lui Constantin Brâncoveanu a reprezentat o însemnată contribuție la dezvoltarea culturii, spiritualității și artei din Oltenia în cadrul curentului denumit pe drept cuvânt o „Renaștere bizantină”. În cadrul capitolului, principala provocare a constituit-o stabilirea ascendenței sale.

Cu ajutorul documentelor și a mărturiilor istorice, precum și a altor studii despre cel mai cunoscut personaj al familiei Brăiloiu am analizat ascendența sa în demnitățile și funcțiile deținute și încadrarea fiecărei trepte politice în contextul istoric și a principalelor evenimente din acea perioadă, în cadrul a trei subcapitole, care vorbesc despre viața Marelui Ban, activitatea politică precum și episodul sfârșitului Marelui Ban, descris în amănunt de un istoric al vremii.

Capitolul al doilea vorbește despre generația a doua de după Marele Ban, aceea a copiilor acestuia. Fiii săi au continuat orientarea sa politică anti-otomană, cu o contribuție decisivă în aducerea trupelor imperiale în Oltenia și îi vom găsi implicați activ în rezistența la instaurarea regimului fanariot în Țara Românească, opunându-se voinței Porții uneori cu riscul vieții. În cadrul celor trei subcapitole am tratat viața și activitatea politică a Serdarului Barbu Brăiloiu, sfârșitul său – descris de cronicile vremii, precum și urmașii săi. Un alt personaj descris este monahul Dositei Brăiloiu, obligat de Nicolae Mavrocordat să se călugărească, care nu va renunța niciodată la viața de călugăr, fiind în același timp un personaj cheie în viața politică, mărturie fiind viața și activitatea sa politică. De asemenea, am vorbit despre urmașii monahului Dositei, dezvoltând în capitolul următor activitatea lor. Tot în al doilea capitol aducem informații despre ceilalți fii și fiice a Marelui Ban Cornea Brăiloiu, continuatori ai activității tatălui lor.

Capitolul al treilea prezintă contribuția concretă a membrilor familiei la viața spirituală a Olteniei și în special a reședinței Craiova, prin binefacerile pe care aceștia le-au adus Bisericii Ortodoxe. Ctitoriile familiei sunt prezentate cronologic, fiecare biserică fiind descrisă separat după un model de micro-monografie devenit consacrat pentru acest gen de prezentare, model care cuprinde așezarea, pisană, etapele constructive, evoluția până în prezent, precum și analiza picturii și arhitecturii din perspectiva artistică. În sensul stabilit mai sus ca obiectiv, un spațiu larg am consacrat în cazul fiecărei biserici sau mănăstiri aspectului ctitoricesc, anume prezentării pe larg a vieții și activității celui care a contribuit la zidirea lăcașului. Astfel, am abordat personaje puțin sau chiar deloc cunoscute ale familiei Brăiloiu și consider că aspecte esențiale despre acestea au fost lămurite în măsura priceperii și timpului, cu ajutorul instrumentelor folosite în acest sens. În acest capitol am expus pe rând edificiile ridicate de familie, încercând să aduc și lămuriri genealogice, pentru generațiile următoare Marelui Ban și a fiilor săi, pe baza frescelor studiate și a documentelor, recurgând la această metodă pentru a-i încadra mai bine în context. În primul subcapitol am prezentat ctitoriile Marelui Ban Cornea Brăiloiu: Mănăstirea Tismana – unde a ales să fie și înmormântat, Mănăstirea Baia de Aramă – ctitorită împreună cu

Milco Băiașul, înfrumusețată cu o valoroasă frescă, Mănăstirea Țântăreni – azi dispărută, precum și Biserica Vădeni, locul de reședință al familiei, la care contribuie și monahul Dositei Brăiloiu, operă a zugravilor celebri Grigore Ranite, Vasile și Ioan. În următorul subcapitol am vorbit despre ctitorirea Schitului Jupânești de către fiul cel mic al Marelui Ban – Vasile monahul, azi dispărut de pe teren. În continuare, Stanca Brăiloiu, fiica lui Dositei, care prin căsătoria cu Constantin Obedeau a participat la ctitorirea a două însemnate lăcașe de cult: Biserica din Stănești și Mănăstirea Obedeau din Craiova, gândită ca un așezământ complex, cu școală și spital, fiind prima instituție de învățământ din Oltenia. De asemenea, al patrulea subcapitol l-am dedicat ctitoriei lui Fota Vlădăianu și a Saftei Brăiloiu din Craiova – Biserica Sfântul Spiridon, monument de artă și cultură important din Cetatea Băniei. În următorul subcapitol am urmărit stabilirea carierei și a spiței genealogice a unuia din cei mai importanți oameni politici ai vremii, Ion Brăiloiu, care ridică în Craiova două biserici, împreună cu alți boieri: Sfântul Gheorghe Vechi și Biserica Brândușa – singura biserică de tip navă și fără turlă din acest oraș. În al șaselea subcapitol am tratat cele două ctitorii ale fiului Stolnicului Ion Brăiloiu – Cornea (III) Marele Logofăt: Biserica Negoiești – Dolj și Biserica Păișani din Gorj, ambele cu frescă originală, pe baza căreia am descoperit aspecte noi și esențiale pentru familie. Următoarele patru biserici din subcapitolul al șaptelea: Biserica Bodăiești – Dolj, Oota – Craiova, Vârtopu – Dolj, Găvănești – Olt, au fost ridicate de Marele Clucer Constantin (I) Brăiloiu, despre care am realizat o prezentare artistică în premieră a unora din acestea, precum și lămurirea importantelor aspecte genealogice a membrilor familiei cu numele Constantin. În cadrul subcapitolului al optulea am așezat Biserica din satul Lânga – Dolj, cu un excurs despre marele om politic Anton C. Brăiloiu, din generația mai nouă a familiei, implicat și el în viața politică, culturală, religios-artistică și filantropică a urbei Craiova. Succint, în următorul subcapitol am vorbit despre ctitoria lui Dumitrache Brăiloiu din Bălăcița – Mehedinți, care între timp a fost înlocuită cu altă biserică. De asemenea, în subcapitolul al zecelea am prezentat două ctitorii ale Marelui Logofăt Nicolae Brăiloiu: Mănăstirea Lainici – Gorj, importantă vatră monahală și astăzi, cu pictură deosebită exterioară, precum și Biserica din Sălcuța – Dolj, unde această ramură a avut moșii. În ultimul subcapitol am adus înaintea alte inițiative ctitoricești ale familiei Brăiloiu, amintind de Catedrala Sfântul Dumitru din Craiova, în a cărei veche frescă – azi înlocuită, erau reprezentați monahul Dositei Brăiloiu și Stanca Obedeau – fiica sa, precum și Biserica Sfinții Îngeri – Almăj Dolj, cu o frescă originală valoroasă păstrată până azi.

Lucrarea de față a presupus și o cercetare de teren, care din păcate, din rațiuni de timp, nu a putut fi atât de extinsă cât ar fi fost necesar. Această cercetare de teren a însemnat vizitarea fiecărei biserici și documentarea fotografică – folosită în această lucrare, cercetarea arhivelor bisericilor – unde a fost cu puțință. Cercetarea de teren a presupus și culegerea informațiilor orale inedite cu privire la subiectul propus, primite atât de la slujitorii lăcașelor, cât și de la alte persoane.

Istoriografie

Informații despre viața și ascensiunea sa politică a celui mai cunoscut personaj al familiei Brăiloiu găsim în câteva lucrări, atât mai vechi, cât și mai recente. Astfel, istoricul gorjean Alexandru Ștefulescu e cel care cu un secol în urmă, în lucrările sale deosebit de importante pentru istoria județului Gorj¹ oferă informații prețioase despre Cornea Brăiloiu, cel care fost cel mai însemnat dregător după domnul țării,² desfășurându-și activitatea politică într-una din epocile cele mai înfloritoare pentru Țara Românească, epoca brâncovenească. Paternitatea Marelui Ban Cornea Brăiloiu ne este evidențiată de genealogistul Octav-George Lecca, în arborele genealogic întocmit de acesta în anul 1911, precum și în lucrarea sa cunoscută despre familiile boierești românești, unde dedică un întreg capitol familiei Brăiloiu.³

În lucrarea *Scrisori de boieri și negustori olteni și munteni către Casa de negoț sibiiană Hagi Pop, publicate cu note genealogice asupra mai multor familii*, marele istoric Nicolae Iorga ne aduce lămuriri despre familia Brăiloiu, la începutul ei neavând o însemnătate aparte, membrii ei fiind simpli boiernași, între anii 1644-1668, ajungând cu cercetările până la generația a treia următoare lui Cornea Brăiloiu.⁴ O serie de informații prețioase privind strămoșii Marelui Ban

¹ Alexandru Ștefulescu, *Încercare asupra istoriei Târgu-Jiului*, Ed. Stabilimentul Grafic Soccec, București, 1899; Idem, *Gorjul istoric și pitoricesc*, Ed. Tipografia N. D. Milosescu, Târgu Jiu, 1904.

² Despre însemnătatea titlului de Mare Ban al Craiovei găsim informații în multe locuri, începând cu originea demnității (v. Alexandru D. Xenopol, *Istoria românilor din Dacia Traiană*, vol. II, Ed. Tipo – Litografia H. Goldner, Iași, 1889), până la atribuțiile sale executorii și militare în conducerea țării (v. Nicolae Stoicescu, *Sfatul domnesc și marii dregători din Țara Românească și Moldova (sec. XIV-XVII)*, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968) precum și despre veniturile și subalternii Marelui Ban (v. Constantin C. Giurescu, *Contribuțiuni la studiul originii și dezvoltării burgheziei române până la 1848*, Ed. Științifică, București, 1972).

³ Octav-George Lecca, *Genealogia a 100 de case din Țara Românească și Moldova*, București, 1911, p. 13; Vasile Arimia, Nicolae Mischie, *Familii și neamuri boieresti din județul Gorj*, Editura Rhabon, Târgu Jiu, 2003. Putem observa o greșeală, cel mai probabil de tipar, în arborele genealogic redactat de Octav-George Lecca unde o numește pe soția Marelui Ban Stanca Bengescu; Idem, *Familii boierești române*, Ed. Muzeul Literaturii Române, București, 2000.

⁴ Nicolae Iorga, *Scrisori de boieri și negustori olteni și munteni către Casa de negoț sibiiană Hagi Pop, publicate cu note genealogice asupra mai multor familii*, Ed. Atelierele grafice SOCEC & Comp., București, 1906.

Cornea Brăiloiu, provin din *Documentele Țării Românești din Arhivele Naționale*, publicate în anul 2012.⁵ Alte colecții de documente de unde putem trage concluzii prețioase despre familia Brăiloiu sunt colecțiile documentare DIR⁶, DRH,⁷ precum și cele din colecția lui Eudoxiu de Hurmuzaki.⁸ O colecție de documente a fost publicată de istoricul Melentina Bâzgan în anul 2009,⁹ unde de asemenea se regăsesc câteva zeci de astfel de mărturii istorice ce ne ajuta a creiona mai bine activitatea politică a membrilor familiei.

Istoricul Nicolae Stoicescu, în lucrarea sa monumentală dedicată marilor dregători din Țara Românească și Moldova, punctează aspectele din viața, cariera și urmașii Marelui Ban, precum și moștenirea ctitoricească lăsată de acesta posterității.¹⁰

În anul 1927, în Revista *Arhivele Olteniei*, Constantin V. Obedeanu publică un articol special despre personalitatea și activitatea Marelui Ban Cornea Brăiloiu¹¹ fără a extinde cercetarea și la alte personaje din familie. De asemenea, în anul 1988, în Revista *Litua. Studii și cercetări*, găsim un articol despre Cornea Brăiloiu și alți colaboratori ai domnitorului Constantin Brâncoveanu, semnat de istoricul Vasile Marinoiu, care emite și ipoteza originii numelui de Brăiloiu – preluat de Marele Ban probabil de la hotărnicia raialei Brăila,¹² aspect incert însă. Tot la Târgu Jiu, apar noi publicații despre familia Brăiloiu, după anii 2000. Astfel, în două lucrări generale regăsim informații despre aceasta – colectivul de autori: Vasile Arimia, Nicolae Mischie ș.a., cu lucrarea: *Personalități gorjene de-a lungul istoriei*,¹³ precum și o lucrare

⁵ Mirela Comănescu, Laura Niculescu, Ileana Dincă, *Documentele Țării Românești din Arhivele Naționale*, vol. IX, 1657-1659, București, 2012.

⁶ *Documente privind istoria României*, 35 vol., Ed. Academiei Republicii Populare Române, București, 1956 – 1960.

⁷ *Documenta Romaniae Historica. B. Țara Românească*, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, I (1966) – XL (2013).

⁸ Eudoxiu De Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol. 1 – 19, f. e., București – Cernăuți, 1887 – 1938.

⁹ Melentina Bâzgan, *Condica Marii Logofeții (1692-1714)*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2009.

¹⁰ Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova, secolele XIV-XVI*, Ed. Enciclopedică Română, București, 1971. În ceea ce privește soția lui Cornea Brăiloiu – Stanca Buicescu, identificarea soției lui Cornea cu Stanca Buicescu a fost făcută de Ioan C. Filitti, „O serioasă contribuție istorică privitoare la județul Olț”, în *Arhivele Olteniei*, Anul XIII (1934), nr. 77-78, iulie-decembrie, p. 492, nr. 5 și Ion Ionașcu, „Răspuns domnului I. C. Filitti”, în *Arhivele Olteniei*, Anul XIV (1935), nr. 77-78, ianuarie-aprilie, p. 172., nr. 5.

¹¹ Constantin V. Obedeanu, „Cornea Brăiloiu”, în *Arhivele Olteniei*, anul VI, nr. 31, mai-iunie 1927, p. 199-203.

¹² Vasile Marinoiu, „Cornea Brăiloiu și alți colaboratori gorjeni ai domnitorului Constantin Brâncoveanu”, în *Litua. Studii și cercetări*, Nr. 4, 1988, p. 44-55.

¹³ Vasile Arimia ș.a., *Personalități gorjene de-a lungul istoriei*, Ed. Fundației „Premiile Flacăra-România”, București, 2000.

asemănătoare întocmită de istoricul Vasile Arimia în colaborare cu Nicolae Mischie: *Familii si neamuri boieresti din județul Gorj*,¹⁴ ambele lucrări neîncercând să trateze și generațiile următoare după fiii lui Cornea Brăiloiu. Despre activitatea politică a Banului Cornea, diversele demnități prin care acesta a trecut și contextul istoric, vorbesc și cronicarii vremii, amintim *Cronica anonimă*,¹⁵ *Cronica lui Radu Greceanu Logofătul*¹⁶ și a lui *Radu Popescu Vornicul*.¹⁷ În ceea ce privește acțiunile lui Barbu și Dositei Brăiloiu, fiii Marelui Ban, găsim date și în lucrarea lui Șerban Papacostea, unde este descrisă implicarea acestora în cotextul anexării provinciei Oltenia habsburgilor.¹⁸ O altă lucrare importantă referitoare la această perioadă istorică este cea a istoricului clujean Mircea-Gheorghe Abrudan, publicată în anul 2017.¹⁹

Referitor la ctitoriile familiei, abordate aici în mare parte a cercetării, despre cele mai însemnate au discutat și autorii de monografii, precum și istoricii de artă, un domeniu specific prin care ctitoriile familiei Brăiloiu aduc o importantă contribuție la zona Olteniei este acela al artei. Astfel, mănăstirea Tismana, una din cele mai cunoscute și vechi lăcașuri monahale din țară a fost tratată în studiile preotului Dumitru Bălașa,²⁰ care alături de profesorul Toma Hrisant alcătuiește în 1983 o monografie așezământului.²¹ De asemenea, Tismana nu a lipsit din preocupările istoricului Alexandru Ștefulescu,²² care aduce contribuții importante la istoria acesteia. Istoricul de artă Victor Brătulescu ne oferă informații despre implicarea familiei Brăiloiu la acțiunile de ctitorire,²³ precum și despre pictura valoroasă a bisericii mănăstirii,²⁴ spre aceasta din urmă aplecându-se și istoricii de artă Vasile Drăguț²⁵ și I. D. Ștefănescu.²⁶ De

¹⁴ Vasile Arimia, Nicolae Mischie, *Familii si neamuri boieresti din județul Gorj*, Ed. Rhabon, Târgu Jiu, 2003.

¹⁵ ****Istoria Țării Românești de la octombrie 1688 pînă la martie 1717– Cronica anonimă*, ediție întocmită de Constantin Grecescu, Ed. Științifică, București, 1959.

¹⁶ Radu Logofătul Greceanu, *Istoria domniei lui Constantin Basarab Brîncoveanu Voievod (1688-1714)*, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970.

¹⁷ Radu Popescu Vornicul, *Istoriile domnilor Țării Românești*, Ed. Academiei Republicii Populare Române, București, 1963.

¹⁸ Șerban Papacostea, *Oltenia sub stăpânire austriacă*, Ed. Enciclopedică, București, 1998.

¹⁹ Friedrich Schwanz Von Springfels, *Descrierea Olteniei la 1723*, Ediție, traducere din limba germană, studiu introductiv, note și indice de Mircea-Gheorghe Abrudan, Muzeul Brăilei „Carol I”, Ed. Istros/Academia Română, Brăila/Cluj-Napoca, 2017.

²⁰ Dumitru Bălașa, „Pagini din trecutul Mănăstirii Tismana”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 11-12, 1976.

²¹ Dumitru Bălașa, Toma Hrisant, *Mănăstirea Tismana, vatră străbună.*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 1983.

²² Alexandru Ștefulescu, *Mănăstirea Tismana*, București, 1909.

²³ Victor Brătulescu, „Diata lui Cornea Brăiloiu”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 5-6, 1964.

²⁴ Idem, „Zugravul Dobromir”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 5-6, 1963; Idem, „Zugrafi de biserici în Oltenia în veacul al XVI-lea”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 3-4, 1963.

²⁵ Vasile Drăguț, *Arta românească*, Ed. Meridiane, București, 1982; Idem, *Dicționar enciclopedic de artă medievală românească*, Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1976.

²⁶ I.D. Ștefănescu, „Originalitatea decorurilor din Oltenia”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 5-6, 1962.

asemenea, mănăstirea Baia de Aramă a fost preocupările cercetătorilor mai vechi ori mai noi, amintind studiul istoricului de artă Radu Crețeanu,²⁷ ce ne pune înaintea descrierea programului iconografic al bisericii, precum și lucrarea Corinei Popa.²⁸ Despre mănăstirea Țânțăreni, care azi nu mai funcționează ni s-au păstrat câteva informații din surse,²⁹ precum și în urma cercetării arheologice de aici din ultimii ani.³⁰ Același aspect al lipsei bibliografice îl putem constata și în cazul Schitului Jupânești, în prezent dispărut de pe teren, cu excepția unui studiu alcătuit de Dragoș Petroșan, unde este amintit.³¹ Biserica din Vădeni, valoros monument de artă, a fost de asemenea abordată în diferitele cercetări pe parcursul existenței sale, amintind pe Alexandru Ștefulescu, ce a alcătuit o lucrare de tip monografic în anul 1896,³² pe Nicolae Ghika-Budești³³ și în mod special pe prof. Andrei Popete-Pătrașcu, ce alcătuiește în anul 2007 o monografie completă bisericii, abordând și partea artistică, precum și informații esențiale despre familia Brăiloiu, aidoma celorlalte lucrări amintite.³⁴ Biserica din Vădeni a fost și în preocupările istoricilor de artă Vasile Drăguț și Corina Popa. În ceea ce privește autorii picturii murale ale bisericii Vădeni, precum și Tismana, o suită de contribuții în domeniul cercetării istoriei artei o au autorii acad. Marius Porumb³⁵ și istoricul de artă Cornel Tatai-Baltă.³⁶ Continuând cu ctitoriile generațiilor următoare, cele două biserici ridicate din grija familiei lui Constantin Obedeianu și Stancăi Brăiloiu, au făcut obiectul numeroaselor studii, un mic neajuns observant este faptul că atât biserica din Stănești, cât și biserica Obedeianu din Craiova au avut parte de lucrări cu caracter monografic în urmă cu peste un deceniu, în cazul bisericii Stănești, de către eruditul istoric Alexandru Ștefulescu,³⁷ și în urmă cu șapte veacuri, în cazul bisericii craiovene

²⁷ Radu Crețeanu, „Biserica din Baia de Aramă”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 10-12, 1955.

²⁸ Corina Popa, *Monumente medievale din Oltenia*, Ed. ACS, București, 2011.

²⁹ Radu Crețeanu, „Monumentele istorice din cuprinsul Mitropoliei Olteniei în lumina relatării lui Paul de Alep”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 11 – 12, 1967.

³⁰ Gheorghe Calotoiu, Dumitru Hortopan, Adina-Gabriela Cotorogea, „Cercetările arheologice preventive de la Biserica „Sfinții Voievozi” din satul Țânțăreni, comuna Țânțăreni, județul Gorj”, în *Litua. Studii și cercetări*, XV, Târgu-Jiu, 2013.

³¹ Dragoș P. Petroșan, „Câteva schituri oltene necunoscute”, în *Arhivele Olteniei*, nr. 113 – 118, ianuarie-decembrie, 1941.

³² Alexandru Ștefulescu, *Biserica din Vădeni*, f.e., 1896.

³³ Nicolae Ghika-Budești, „Biserica din Vădeni”, în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice (BCMI)*, Anul III, 1910.

³⁴ Andrei Popete-Pătrașcu, *Biserica din Vădeni. Trecut și prezent*, Ed. Măiastra, Târgu Jiu, 2007.

³⁵ Marius Porumb, *Dicționar de pictură veche românească din Transilvania, sec. XIII-XVIII*, Ed. Academia Română, București, 1998; Idem, „Grigore Ranite – un pictor craiovean peregrin în Transilvania”, în *Artă românească, artă europeană. Centenar Virgil Vătășianu*, Ed. Muzeului Țării Crișurilor, Oradea, 2002;

³⁶ Cornel Tatai-Baltă, *Din arta și cultura Blajului*, Ed. Altip, Alba Iulia, 2000; Cornel Tatai-Baltă, Ioan Fărcaș, *Iconostasul Catedralei greco-catolice „Sfânta Treime” din Blaj (sec. XVIII)*, Ed. Altip, Alba Iulia, 2011.

³⁷ Alexandru Ștefulescu, „Biserica din Stănești”, în: *Jiul: Revistă pentru literatură și știință*, 1, 1894.

Obedeau, autor fiind unul dintre slujitori.³⁸ Biserica din Stănești a fost abordată în 1997 într-un studiu de către Vasile Marinoiu și Dumitru Hortopan,³⁹ asupra picturii votive oprindu-se și Mihai-Sorin Rădulescu în Revista de artă S.C.I.A.⁴⁰ În ceea ce privește biserica Obedeau, bibliografia este mai vastă, fiind unul dintre lăcașele de referință din zonă. Ea a fost vizitată de Nicolae Iorga, iar unul dintre urmașii ctitorilor, Constantin V. Obedeau, aduce informații despre edificiul în Arhivele Olteniei, în primul sfert de veac al secolului trecut.⁴¹ Două lucrări de referință sunt și studiile din *Arhivele Olteniei* a lui George Mil. Demetrescu și a preotului C. Ionescu.⁴² Valoarea artistică a bisericii a fost pusă în lumină de arhitectul Alfred Vincenz și de istoricul Nicolae Stoicescu.⁴³ De asemenea, referindu-ne la biserica Sfântul Spiridon din Craiova, ctitorită de Fota Vlădăianu și Safta Brăiloiu, a făcut și ea parte din preocupările istoricilor mai vechi⁴⁴ sau mai noi, culminând cu o monografie apărută în anul 2008, alcătuită de preotul profesor Alexandru Isvoranu, profesorii Dinică Ciobotea și Ioachim Iulian Voica.⁴⁵ Bisericile Sfântul Gheorghe Vechi și Brândușa ctitorite de Ion Brăiloiu, lucrarea de față lămurind unele aspecte importante despre cariera lui, au fost abordate separat în câteva rânduri și în lucrări generale în vremuri vechi sau noi, amintind articolul lui Ioan V. Căncea,⁴⁶ lucrarea lui Nicolae Gh. Dinculescu și cea a colectivului de autori, ambele despre bisericile din Craiova.⁴⁷ Un studiu nou despre biserica Sfântul Gheorghe este cel întocmit în vederea restaurării, lucrări ce se desfășoară în prezent, de către Sava Nicolaie, unde sunt analizate aspectele picturale și

³⁸ Marin Popa-Nemou, *Memoriu asupra situației istorice și juridice a Bisericii „Obedeau”*, Ed. Tipografia „Sf. Mitropolii a Olteniei”, Craiova, 1941.

³⁹ Vasile Marinoiu, Dumitru Hortopan, „Biserica din Stănești – Gorj – evoluție și descoperiri arheologice recente”, în *Litua. Studii și cercetări*, Nr. VII, Târgu-Jiu, 1997.

⁴⁰ Mihai-Sorin Rădulescu, „Pe marginea tabloului votiv al bisericii din Stănești (Gorj)”, în: *SCIA.*, Seria *Artă plastică*, Nr. 38, 1991.

⁴¹ Constantin V. Obedeau, „Fundațiunea Obedenilor”, în *Arhivele Olteniei*, nr. 17, ianuarie – februarie, 1925, p. 7 – 13.

⁴² George Mil. Demetrescu, „O veche ctitorie boerească: Biserica Obedeau din Craiova”, în *Arhivele Olteniei*, Anul I (1922), nr. 2 – 3, iunie; C. Ionescu, „Biserica Obedeau din Craiova”, în *Arhivele Olteniei*, Anul I (1922), nr. 4, decembrie.

⁴³ Alfred Vincenz, „Din trecutul Craiovei”, în *Arhivele Olteniei*, Anul V (1926), nr. 27, septembrie – octombrie; Nicolae Stoicescu, Liana Dumitrescu, „Cum se zugrăveau bisericile în secolul al XVIII-lea și în prima jumătate a secolului al XIX-lea”, în *Mitropolia Olteniei*, Nr. 5-6, 1967.

⁴⁴ Alexandru Boicescu Din Buicești, „Încă ceva despre biserica Vlădăianului din Craiova”, în *Arhivele Olteniei*, Anul XX (1941), nr. 113 – 118, ianuarie – decembrie.

⁴⁵ Alexandru Isvoranu, Dinică Ciobotea, Ioachim Iulian Voica, *Bisericile Craiovei. I. Biserica Sf. Spiridon*, Editura Universitaria, Craiova, 2008.

⁴⁶ Ioan V. Căncea, „Biserici din Craiova și din împrejurimi”, în: *Oltenia*, Anul II, 1941.

⁴⁷ Nicolae Gh. Dinculescu, *Bisericile Craiovei. Un capitol din trecutul orașului*, Ed. Revistei „Oltenia”, Craiova, f. a.; *Bisericile Craiovei*.

arhitecturale.⁴⁸ Un alt lăcaș despre care considerăm că am adus un aport în stadiul cercetărilor în lucrarea de față este biserica de la Negoiești – Dolj, spre care s-au îndreptat cercetători precum generalul Petre Vasiliu Năsturel⁴⁹ și arhitectul Virgil Drăghiceanu,⁵⁰ ambele studii în primul sfert al secolului trecut. O altă ctitorie de bază a Logofătului Corniță Brăiloiu și a Zmarandei, cu frescă valoroasă este cea de la Păișani – Gorj, a fost în preocuparea profesorului Claudiu Stancu, ce i-a dedicat în anul 2015.⁵¹ În ceea ce privește ctitoriile lui Constantin Brăiloiu Marele Clucer, bibliografia nu este foarte bogată, de pildă biserica Bodăești este amintită în studiul monografic al comunei Melinești, alcătuit de Florea I. Pârvu⁵² și în lucrarea despre biserici a autorilor prof. Alexandru – Toma Firescu și arhid. Ionuț – Adrian Pătularu despre bisericile doljene, unde este tratată și ctitoria de la Vârtopu.⁵³ Biserica craioveană Oota, a fost în central preocupărilor de acum jumătate de secol a preotului Dumitru Buzatu,⁵⁴ precum și a părintelui și istoricului Dumitru Bălașa.⁵⁵ Un aport esențial asupra cercetărilor cu privire la mănăstirea Lainici – Gorj, a fost studiul preotului Nicolae C. Buzescu, ce pune în lumină informații de arhivă, precum și elemente de artă eclesială.⁵⁶ Studii mai noi despre această mănăstire găsim la profesorul Mihail Diaconescu.⁵⁷ În ceea ce privește lucrările generale de istoria artei, pe lângă cele consacrate, elaborate de istorici de artă precum Vasile Drăguț sau I. D. Ștefănescu în ultimii ani au apărut două lucrări de referință: cea a profesorului Vasile Florea,⁵⁸ precum și monumentală lucrare coordonată de academicienii Răzvan Theodorescu și Marius Porumb.⁵⁹

⁴⁸ Nicolaie Sava - expert restaurator, *Expertiză privind lucrările de conservare-restaurare a picturii murale de la Biserica „Sfântul Gheorghe-Vechi”*, Craiova, județul Dolj, 2017.

⁴⁹ General Petre Vasiliu Năsturel, „Biserici, mănăstiri și schituri din Oltenia”, în *Revista pentru Istorie, Arheologie și Filologie*, Vol. XIV (1913).

⁵⁰ Virgil N. Drăghiceanu, „Biserica din Negoiești – Dolj”, în *Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice*, Anul II (1915).

⁵¹ Claudiu Stancu, „Biserica Sfinții Împărați Constantin și Elena din satul Păișani, comuna Stoina - valoros monument de artă bisericească de secol XIX”, în *Litua - Studii și cercetări*, XVII, Târgu-Jiu, 2015.

⁵² Florea I. Pârvu, *Monografia comunei Melinești*, Ed. Sitech, Craiova, 2013.

⁵³ Alexandru – Toma Firescu, Ionuț – Adrian Pătularu, *Biserici și așezări doljene – file de istorie*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2005.

⁵⁴ Dumitru Buzatu, „Biserica Oota din Craiova”, în *Mitropolia Olteniei*, Anul XIV (1962), nr. 10 – 12, octombrie – decembrie.

⁵⁵ Dumitru Bălașa, *Alte manuscrise ale lui Dionisie Eclisiarhul*, Ed. Revistei Oltenia, Craiova, 1941.

⁵⁶ Nicolae C. Buzescu, „Mănăstirea Lainici și Schitul Locurele-Gorj”, în *Mitropolia Olteniei*, Nr. 1-2, 1980.

⁵⁷ Mihail Diaconescu, *Lainici. Capodoperă a artei românești și europene*, Ed. Evanghelismos, București, 2011; Idem, *O ctitorie cât o catedrală: file de istorie la construcția noii biserici din mănăstirea Lainici 1990 – 2011*, Ed. Evanghelismos & Mănăstirea Lainici, București, 2011.

⁵⁸ Vasile Florea, *Arta românească, de la origini până în prezent*, Ed. Litera, București, 2017.

⁵⁹ *Arta din România. Din preistorie în contemporaneitate*, Vol. I –II, (Editori: Acad. Răzvan Theodorescu, Acad. Marius Porumb), Ed. Academiei Române; Ed. Mega, București; Cluj-Napoca, 2018.

Toate aceste lucrări mai sus menționate, la care se adaugă și altele, constituie repere generale asupra evoluției acestei familii boierești și a artei religioase din Țara Românească, ce cuprind referințe și aprofundări în legătură cu tezaurul de spiritualitate și artă al edificiilor ctitorite de familia Brăiloiu în Oltenia.

Analiza materialului documentar pe care l-am avut la dispoziție permite formularea de concluzii în cele trei direcții de cercetare stabilite inițial: genealogie, studiul carierelor politice și istoria artei.

Din punctul de vedere al genealogiei, lucrarea a formulat două ipoteze noi, care, desigur trebuie să fie investigate în viitor.

Mai întâi, se poate confirma ascendența Marelui Ban Cornea, așa cum a fost aceasta stabilită de cercetătorii anteriori ai problemei. În privința domeniului său funciar inițial însă, se poate considera că ipoteza formulată, aceea că familia Brăiloiu ar fi deținut mica moșie de la Jupânești înaintea celor mai bine cunoscute în literatura de specialitate, din Vădeni și Drăgoeni, poate fi reținută ca un aspect important.

Apoi, în privința celei mai importante probleme legate de descendența lui Cornea, anume stabilirea filiației Stolnicului Ion Brăiloiu, autorul celei mai prolifică și bine atestate ramuri a familiei din secolul al XVIII-lea până în prezent, s-au putut face unele precizări importante. Descendența sa din Matei, fiul Banului nu se poate susține prin niciun document și a fost probabil doar dovadă de genealogie fictivă, apărută la sfârșitul secolului al XIX-lea. Este mult mai probabilă descendența sa din Cornea (II), fiul Banului, care este sugerată din continuitatea proprietății unor moșii, deținute inițial de Cornea (II) și care ajung în posesia unor fii ai stolnicului Ion. Pe de altă parte, relațiile speciale pe care descendenții lui Ion Brăiloiu le au cu Stanca Obedeanu și Toma Brăiloiu, urmașii lui Dositei, s-ar putea să nu fie întâmplătoare.

Studierea carierelor politice a permis și ea câteva observații interesante. Membrii familiei au activat în viața politică a Țării Românești sub trei regimuri diferite. Pentru prima dată familia Brăiloiu ajunge în politica mare în timpul domniei Voievodului Constantin Brâncoveanu, prin Banul Cornea. Apogeul carierei Marelui Ban Cornea Brăiloiu a fost așadar în timpul domniei prolifică a lui Brâncoveanu, iar faptul că a rămas până la moartea sa din 1705 al doilea om în Țara Românească, ne garantează atât calitățile sale diplomatice de excepție, cât și încrederea pe care domnitorul o avea în acesta, fiind trimis în cele mai importante misiuni. Nu în ultimul rând, trebuie accentuate și calitățile spirituale ale Marelui Ban, întocmai cu cele ale domnitorului său,

precum și contribuția sa la dezvoltarea artei românești, fiind un „iubit de frumos”. Fiii săi, care au urmat linia de politică externă a tatălui lor, încercând să se opună dominației otomane prin relația cu Imperiul Habsburgic au îndeplinit funcții de consilieri imperiali în timpul ocupației imperiale a Olteniei. Sentimentele politice filo-germane se perpetuează și mai târziu în rândul lor, până în timpul Stolnicului Ion. Am consemnat doar acest aspect ca un fapt, dar nu se poate formula o judecată de valoare în acest sens. Aceasta a fost doar o viziune a membrilor familiei în acea perioadă. Judecând după efectele avute de dominația habsburgică în Transilvania și Bucovina, rămâne la viziunea fiecărui cercetător al problemei să judece dacă această opțiune ar fi fost viabilă pentru Oltenia.

Ion Brăiloiu și urmașii săi evoluează pe scena politică în timpul regimului fanariot. Pentru aceștia avem atestate următoarele scheme ale carierelor: Ion Brăiloiu, Mare Sluger (maxim trei luni) și Mare Stolnic (maxim trei luni); Cornea (III): Vtori Comis, Vel Clucer za arie, Vel Sluger (cel mult 8 luni), Vel Paharnic (cel mult două luni), Vel Clucer (cel mult trei luni), Vel Logofăt de Țara de Sus; Constantin (III): Pitar (maxim un an); Stolnic (maxim un an); Vel Clucer za arie; Dumitrache: Vel Serdar (maxim trei luni); Paharnic; Vel Clucer; Logofăt. Se observă că ramura lui Ion a urmat în linii mari, în Epoca Fanariotă o anumită schemă în carieră, cu etapele principale Vel clucer za arie – Vel Sluger – Vel Paharnic, iar încununarea carierei a reprezentat-o în general intrarea în protipendandă („primii cincii”, boieri care formează Sfatul de taină al domnului) cu rangul de Mare Logofăt. Nici unul dintre membri nu mai atinge rangul de Mare Ban și nici nu urmează o schemă care să cuprindă dregătoriile de Vel Vornic, Vel Spătar sau Vel Vistier. Din simpla comparație între durata pe care o petrec în funcții aceștia din urmă și etapele carierei Banului Cornea apare evidentă o schimbare fundamentală care se petrecuse în perioada regimului fanariot. În secolul al XVIII-lea Poarta acționează constant în vederea slăbirii instituțiilor tradiționale și în special a marilor dregătorii și a Sfatului Domnesc. În exercitarea funcțiilor înalte se observă o mare mobilitate, dregătorii se schimbă acum rapid în funcții, neavând practic timpul necesar pentru a aplica vreun program anume. La această stare au contribuit desigur mai mulți factori. În primul rând, domnii înșiși conduc Țările Române pentru intervale scurte de timp, iar fiecare dintre aceste schimbări pe tron determină și schimbări în marile dregătorii, noul domn impunându-și în funcții oamenii fideli sau aflați în clientelele lor. Apoi, reforma lui Constantin Mavrocordat legase apartenența la clasa boierească de exercitarea unei dregătorii. Dar în paralel membrii clasei boierești din epoca anterioară își păstrasera statutul

economic de mari proprietari funciari, iar din partea acestora se manifesta o presiune continua pentru numirea lor în funcții și validarea astfel a apartenenței la noile clase boierești stabilite de reformă. Și astfel, numărul marilor dregătorii fiind limitat, domnul se vedea obligat să mulțumească pe cât mai mulți, schimbând frecvent titularii funcțiilor. Toate acestea au dus în mod firesc la slăbirea rolului dregătoriilor, la disoluția instituțiilor care devin cumva formale. Marile dregătorii devin însă importante pentru cei ce acced la ele din alt punct de vedere. Îndeplinirea lor chiar și efemeră sau formală, le deschide titularilor oportunitatea de a exercita în continuarea acestor dregătorii înalte funcții în administrația locală, foarte profitabile de cele mai multe ori. Revenind la ramura lui Ion Brăiloiu, îi vedem pe membrii acesteia exercitând funcția de Ispravnic (conducător) în județele din dreapta Oltului, niciodată în Muntenia. Se poate spune că există o legătură între domeniul funciar și județele pe care le conduc: niciunul dintre ei nu a fost ispravnic de Vâlcea, un județ în care familia nu a deținut proprietăți, ci doar în județele Gorj, Dolj, Mehedinți și Romanați. Un alt domeniu în care Ion și cei trei fii ai săi își continuă activitatea după ieșirea din dregătorie este justiția și toți vor face parte din Divanul de judecată al Craiovei.

Datele oferite de aceste două ramuri (genealogia și prosopografia), alăturate aceloră obținute prin metodele altor două discipline auxiliare, epigrafia chirilică românească și critica de text, au condus la câteva concluzii interesante cu privire la istoria locală a bisericii ortodoxe. Mai întâi am lămurit în lucrarea de față una dintre problemele controversate ale istoriei bisericilor din Craiova. Aceasta a constat, pentru mulți ani, în punerea de acord a informației transmise în lista bisericilor din Craiova a lui Dionisie Fotino cu situația cunoscută din alte surse. Critica de text a arătat inter-textualitatea dintre Fotino și cronica Banului Mihai Cantacuzino, iar analiza acestor surse primare a demonstrat că nu există o neconcordanță între izvorul literar și situația din teren.

Apoi, studiul carierelor personajelor figurate în frescele de la Negoiești și Păișani, ca și al inscripțiilor din cele două biserici a permis stabilirea etapelor constructive ale celor două biserici. S-a putut stabili astfel că zidirea Bisericii Păișani a presupus trei etape. La fel în cazul Bisericii Negoiești s-au putut distinge tot trei etape în ctitorirea ei, prima aparținând Mariei Brăiloiu, celelalte două lui Cornea (III), în cazul celei de-a treia alăturându-se poate și frații.

Activitatea ctitoricească a familiei Brăiloiu urmează liniile evoluției vieții spirituale din Țările Române. Aceasta s-a manifestat în mai multe direcții:

Ctitorirea și înzestrarea de mănăstiri. În Epoca lui Constantin Brâncoveanu, Cornea Brăiloiu apare implicat în politica voievodului de susținere a centrelor culturale create în jurul mănăstirilor și astfel Marele Ban zidește mănăstirea Baia de Aramă și își îndreaptă eforturile în susținerea și refacerea mănăstirilor Tismana și Țânțăreni. Fiul său Vlad, călugărit sub numele Vasile, întemeiază schitul Jupânești pentru a-și împlini astfel vocația. La începutul secolului al XIX-lea, Nicolae Brăiloiu participă alături de alți boieri gorjeni la fondarea schitului Lainici.

Ctitorirea de biserici de mir sau așezăminte complexe. În cadrul acestei direcții se disting mai multe categorii:

a) Biserici ctitorite în capitala Olteniei, Craiova, centrul de reședință a familiei: Obedeanu, Sfântul Spiridon, Sfântul Gheorghe Vechi, Sfântul Nicolae Brândușa, Oota. Din cele 25 de biserici existente în Craiova în anul 1989, 20% fuseseră ctitorite de membrii familiei Brăiloiu.

b) Biserici ctitorite pe moșiile deținute în teritoriul rural: Vădeni, Stănești, Negoiești, Păișani, Bodăești, Vârtopu, Lânga, Găvănești, Sălcuța, Bălăcița.

c) Donații făcute mănăstirilor, bisericilor de mir sau așezămintelor culturale dezvoltate în apropierea bisericilor. Aici se pot încadra daniile făcute Mănăstirii Tismana de către Cornea Banul și fiii săi, susținerea așezământului Obedeanu, contribuția făcută de Cornea (III) la refacerea Mănăstirii Bucovăț și donația făcută de Stolnicul Ion Bisericii Sfânta Treime, precum și micile danii de la mănăstirea Bistrița și Schitul Stănișoara.

În privința relației ulterioare cu ctitoria, nu se poate stabili un anumit tipar. În unele cazuri urmașii continuă să fie interesați în susținerea lăcașului întemeiat sau înzestrat de înaintași. Așa este cazul fiilor Banului Cornea, care continuă să înzestreze Mănăstirea Tismana sau al nepoatei sale Stanca Obedeanu. Nu este sigur dacă se poate încadra aici aportul adus de Constantin Brăiloiu în 1798 la refacerea mănăstirii, acesta acționând în calitate sa de ispravnic de Gorj. Membrii ramurii lui Cornea (III) au fost susținători constanți ai ctitoriei rudei lor Stanca Obedeanu. Dimitrie Geanoglu reface din cărămidă o biserică de lemn construită de tatăl socrului său. În alte cazuri însă, relațiile se pierd, așa cum este cazul Bisericii Brândușa.

Lucrarea de față, împărțită în trei mari părți a adus și contribuții importante din perspectiva istoriei artei, încercând în capitolul al treilea, dedicat ctitoriilor familiei Brăiloiu prezentarea bisericilor, în care familia și-a lăsat pentru totdeauna amprenta, în măsura timpului și resurselor avute la dispoziție. Pentru fiecare biserică am recurs la analiza frescelor și a

arhitecturii, consider astfel că în unele cazuri, această descrierea s-a făcut în premieră, aducând originalitate lucrării. Pe baza analizei de frescă am lămurit și importante aspect genealogice, subliniind aspectul interdisciplinar al lucrării.

Pe lângă aspectele importante ce țin de genealogie și istoria artei lămurite în această lucrare, consider că o contribuție originală a cercetării a fost și punerea în lumină a unora din aceste vechi ctitorii, nu doar prin faptul că au fost prezentate în premieră, cum este cazul bisericilor Negoiești, Lânga, Sălcuța sau Bălăcița, ci și prin faptul că implicarea familiei Brăiloiu la zidirea lor era un aspect necunoscut în istorie, pe care am încercat să-l subliniez. Astfel, biserici renumite, precum Tismana, Vădeni, Baia de Aramă, au fost în preocupările istoricilor împreună cu ctitorii lor – printre care s-au numărat Marele Ban Cornea Brăiloiu și generația următoare, însă implicarea celorlalte personaje-cheie de mai târziu ale familiei în procesul de ctitorire a fost cumva neglijată. Amintesc de asemenea că pe latura feminină a familiei Brăiloiu această tradiție a fost păstrată, însă puțin scoasă la lumină. În acest sens, am prezentat bisericile Obdeanu, Stănești și Sfântul Spiridon, ctitorite prin purtarea de grijă a soților membrilor familiei Brăiloiu, despre care nu se cunoștea însă și implicarea soțiilor, aspect esențial și scos din umbră. Aceeași punere în valoare a ctitorului de față studiat am realizat-o și în cazul bisericilor Sfântul Gheorghe Vechi, Brândușa, Oota și Lainici. De asemenea, pot afirma că am reușit să descopăr aspecte de mare folos despre biserica Vârtopu și Sălcuța, informații inedite provenind din arhivele parohiilor. Deloc cunoscut era faptul că familia Brăiloiu a contribuit la construcția bisericilor din Lânga, Bălăcița sau Bodăești, datorită faptului că bisericile au fost înlocuite cu trecerea vremii, aspecte descoperite și în urma cercetării de teren. O altă descoperire inedită este și implicarea familiei în sprijinirea mănăstirilor Bistrița, Stânișoara, Bucovăț, ori bisericii craiovene Sfânta Treime. Vorbind despre biserica Negoiești, unde am trasat importante linii de cercetare și am lămurit aspecte valoroase, subliniez că numele ctitorului Cornea (III) Brăiloiu Mare Logofăt a fost confundat de multe ori cu numele strămoșului său Cornea (I) Marele Ban, informație preluată eronat și de lista oficială a monumentelor istorice, ce necesită îndreptare. Nu este de neglijat faptul că am abordat și activitatea, precum și lucrările unor vestiți zugravi de biserică, ce s-au ostenit cu înfrumusețarea acestor valoroase monumente.

Cele douăzeci de lăcașe pe care membrii familiei le-au fondat sau la zidirea cărora au participat prăznuiesc un număr de 16 de hramuri. Dintre acestea, în șase cazuri acestea sunt Praznice Împărătești: *Adormirea Maicii Domnului* (Tismana, Vădeni, Oota, Găvănești); *Buna*

Vestire (Obedeanu); *Schimbarea la Față* (Bodăești); *Intrarea în Biserică a Maicii Domnului* (Biserica Veche de la Lainici). Dintre celelalte hramuri cele mai populare sunt: prăznuirea *Sfinților Voievozi* (Baia de Aramă, Stănești, Negoiești și Sălcuța) și *Sfinții Împărați Constantin și Elena* (Obedeanu, Lânga, Păișani, Bălăcița, Vârtopu). Celelalte hramuri sunt: *Sfântul Ierarh Nicolae* (Biserica Sfântul Spiridon, Biserica Sfântul Nicolae Brândușa); *Sfântul Gheorghe* (Biserica Sfântul Gheorghe Vechi); *Sfântul Grigorie Decapolitul* (Păișani); *Cuvioasa Paraschiva* (Biserica Sfântul Nicolae Brândușa); *Sfântul Spiridon* (Biserica Sfântul Spiridon); *Sfântul Mare Mucenic Pantelimon* (Biserica Oota). În patru cazuri se poate spune că hramul a fost ales după un sfânt patron al ctitorului, căruia acesta îi poartă numele: *Sfinții Împărați Constantin și Elena* (Biserica Obedeanu, ctitori Constantin și Stanca Obedeanu; Biserica Lânga, ctitor Constantin Brăiloiu); *Sfântul Ioan Botezătorul* (Biserica Sfântul Gheorghe Vechi, ctitor Ion Brăiloiu); *Sfântul Corneliu Sutașul* (Păișani, ctitor Cornea III Brăiloiu).

Am prezentat astfel în lucrarea mea istoria unei familii românești din Oltenia, pe care am văzut-o definită de toate trăsăturile specifice acestei origini, cu bunele și relele pe care le vedem și azi în jurul nostru. L-am văzut pe Radu Brăiloiu profitând de nenorocirea unei femei pentru a-și spori averea proprie, deja foarte mare; pe Dositei ascunzându-se de pedeapsa cu moartea în spatele zidurilor mănăstirii (dar și păstrând haina monahală atunci când pericolul trecuse); pe Dumitrache în scaunul de judecător jignindu-i pe cei care veniseră în fața lui să-și caute dreptatea și „pătând obrazul domnului țării” pe care îl reprezenta; pe el și pe fratele său Constantin „luați în caraulă” și anchetați sub acuzațiile de delapidare, abuz sau activități împotriva ordinii publice; pe unii dintre ei luând dobândă de la rude de gradul întâi; pe Costache răsculând precupeții din București împotriva lui Cuza și incendiind sediul Primăriei Capitalei. Dar i-am văzut prinși în mijlocul luptelor politice, rezistând cu arma impunerii domnului fanariot; pe aceeași Costache și Dumitrache făcând un lobby insistent pe lângă puterea centrală pentru susținerea și modernizarea învățământului craiovean și pentru asistență medicală gratuită și chiar contribuind material din fonduri proprii pentru aceste obiective; îi vedem pe membrii familiei gestionând școli pentru săraci, zidind mănăstiri și biserici, aducându-și aportul la crearea învățământului românesc modern prin participarea la întocmirea primelor programe școlare sau punând temelia spitalului social „Filantropia”.

Din punctul de vedere al cercetărilor de genealogie și prosopografie, lucrarea aduce lămuriri importante, stabilind multe elemente, în principal în ceea ce privește descendența

generației a doua a Marelui Ban și legăturilor dintre această generație, cea a fiilor săi și membrii familiei care se manifestă în viața politică în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și în prima jumătate a celui următor.

Principala direcție de cercetare specifică istoriei artei care a fost tratată în mod firesc după stabilirea coordonatelor principale ale evoluției istoriei familiei Brăiloiu a fost aceea a prezentării integrale a frescelor din toate bisericile monument, în special din cele două biserici ctitorite de Cornea (III) la începutul secolului al XIX-lea, Negoiești și Păișani, ambele păstrate în prezent, prin care am adus o contribuție importantă și o serie de informații noi.

Un alt aspect demn de remarcat este faptul că prin acțiunile de ctitorire a sfintelor lăcașe – pe lângă contribuția la dezvoltarea spiritualității, culturii și a artei în regiune – boierii olteni, la loc de cinste aflându-se familia Brăiloiu, au exprimat prin ctitorie identitatea lor (ortodoxia), chiar și în perioada în care Oltenia a fost sub stăpânire habsburgică, ceea ce a dus la stabilitatea spirituală a acestor locuri, după cum am văzut, imperialii respectând credința și obiceiurile din provincie, fără a le știrbi în vreun fel. De asemenea, am subliniat și relevanța pentru Țara Românească a acestor edificii ridicate în Oltenia. În ceea ce privește ponderea ctitoriilor am observat că de cele mai multe ori bisericile au fost în strânsă legătură cu moșiile pe care familia Brăiloiu le avea în localitățile unde s-au ridicat, ori de legătura spirituală cu locul, cum e cazul Mănăstirii Tismana sau de sugestia domnitorului, având exemplul construirii Mănăstirii Baia de Aramă. Astfel, șapte din ctitorii sunt în județul Gorj, zece în județul Dolj – dintre care cinci în Bănie (Craiova), două biserici în județul Mehedinți și una în județul Olt. De remarcat este faptul că în toate aceste comunități predomină religia ortodoxă.

Subiectul ales al lucrării a lăsat la o parte pe unii dintre membrii familiei care au contribuit după puterile lor la cultura țării în care au trăit, însă nu s-au implicat efectiv în lucrări de ctitorire a edificiilor de cult. De aceea se cuvine să amintim măcar aici pe Constantin N. Brăiloiu, fiul ctitorului schitului Lainici, pe care Nicolae Iorga îl numea „unul dintre cei dintâi juriști ai noștri demni de acest nume”, pe eminentul folclorist Constantin Brăiloiu, căruia îi poartă numele Institutul de Etnografie și Folclor al Academiei Române și pe istoricul Dan Berindei, membru al aceleiași Academii.

BIBLIOGRAFIE:

Izvoare inedite:

SJAN Dolj – Fondul Prefecturii Dolj; Fondul Protoieriei Dolj; Fondul Biserica Obedeanu.

SJAN Dolj, Fond Prefectura Dolj, serv. adms., dos. nr. 63/1851, f. 54; dos. nr. 63/1851, f. 53; dos. nr. 33/1831, f. 27 – 28; dos. nr. 16/1831-1841, f. 257; dos. nr. 13/1831, f. 131; dos. nr. 63/1851, f. 53; dos. nr. 63/1851, f. 54.

SJAN Dolj, Fond Primăria Craiovei, serviciul tehnic, dos. 87/1935, f. 29.

SJAN Dolj, Col. Documente, pachet XLIII/13; pachet XL/6 și XL/6 bis; pachet X/12; pachet X/11; pachet V/9; pachet XXVI/5; pachet IV/3; pachet IV/2.

SJAN Dolj, Reg. Stare Civ., Craiova, dos. 2/1892, f. 64, v. – 65; dos. 4/1903, născ., p. 16; dos. 9/1903, decedați, p. 226; dos. 8/1877, f. 183 v. Morți; dos. 10/1892, căsătorii, f. 25 v.- 26; dos. nr. 6/1892, născ., f. 98; dos. 8/1892, căs., f. 41; dos. 6/1892, născuți, f. 98; dos. 1/899, născuți, f. 93; dos. 3/1903, născuți, p. 211.

SJAN Dolj, Fond Studii, articole, monografii, nr. 36, f. 5-6; dos. nr. 56, Medicina în Craiova-însemnări, f. 71.

SJAN Dolj, Fond Protoieria jud. Dolj, dos. 14/1851, f. 5.

SJAN Dolj, Colecția cărți de hotărnicie, nr. 418/1899; f. 2-3, 8; nr. 453/1890.

SJAN Dolj, Tribunalul Dolj, Instanța de sabotaj, dos. 11/1947, f. 324.

SJAN Dolj, Fond Jean Porubski, dos. nr. VII/12, f. 71.

SJAN Dolj, Fond „Prietenii Științei”, 1915-1943., f. 27.

Arhiva Mitropoliei Olteniei, dos. an 1976, Resfințiri biserici.

Arhiva Parohiei Sălcuța, Pr. Baci Gheorghe, *Monografie*, mss.

Arhiva Parohiei Bălăcița. Pr. Șuță Alexandru, *Sinodic*, mss.

Arhiva Parohiei Vârtopu, *Act comemorativ*, 1934, mss.

Arhiva Parohiei Negoiești, Pr. Spiridon Zdrelună, *Istoricul Bisericii Parohiale cu hramul Sfinții Voievozi din parohia Negoiești, comuna Melinești, județul Dolj*, mss.

Biserica Sfântul Gheorghe Vechi – *Istoricul bisericii*, mss.

Biserica Oota – *Scurt istoric*, mss.

Parohia Obedeanu, Pr. Drd. Ioan Ioanicescu, *Biserica fostei mănăstiri Obedeanu - scurt istoric*, mss.

Inscripții: Pisanii, Însemnări.

Izvoare iconografice: Picturi murale, Tablouri votive, Picturi de șevalet, etc.

Izvoare orale.

Izvoare editate:

Abrudan, Mircea-Gheorghe (Ediție, traducere din limba germană, studiu introductiv, note și indice), *Frederich Schwanz Von Springfels: Descrierea Olteniei la 1723*, Muzeul Brăilei „Carol I”, Ed. Istros/Academia Română, Brăila/Cluj-Napoca, 2017.

Arhivele Naționale Direcția Județeană Mehedinți, *Condică cu documente - copii și traduceri - privind proprietățile Mănăstirii Tismana*. (Cuprinde documente din anii 1396 – 1835); *Condica mănăstirii Tismana – copii și traduceri – privind proprietățile Mănăstirii Tismana*. (Cuprinde documente din anii 1431 – 1830).

Arhivele Naționale Direcția Județeană Dolj, *Inventar 1845-1935, Parohia Bisericii Obedeanu*.

Barbu, Paul-Emanoil – Osiac, Vladimir, *Catagrafia județului Dolj din anul 1828*, Ed. Universitaria, Craiova, 2001.

Bauer, Von, Friedrich Wilhelm, *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie*, Ed. Henry – Louis Broenner, Franckfurt – Leipzig, 1778.

Bălan, Constantin, *Inscripții medievale și din epoca modernă a României. Județul istoric Vâlcea (sec. XIV – 1848)*, Ed. Academiei Române, București, 2005.

Bâzgan, Melentina, *Condica Marii Logofeții (1692-1714)*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2009.

Cojocaru, Ion, *Documente privitoare la economia Țării Românești*, Vol. I, Ed. Științifică, București, 1958.

Comănescu, Mirela - Niculescu, Laura - Dincă, Ileana, *Documentele Țării Românești din Arhivele Naționale*, vol. IX, 1657-1659, București, 2012.

*** *Documente privind istoria României – (DIR)*, 35 vol., Ed. Academiei Republicii Populare Române, București, 1956 – 1960.

*** *Documenta Romaniae Historica. B. Țara Românească – (DRH)*, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, I (1966) – XL (2013).

*** „Documente privitoare la moșia Negoești – Mehedinți” (comunicate de Ion I. Bălu, transcrise de N. G. Dinculescu), în *Arhivele Olteniei*, Anul II (1923), nr. 7, mai – iunie, p. 218.

Donat, Ion – Pătroi, Ion – Ciobotea, Dinică, *Catagrafia obștească a Țării Românești din 1831*, Ed. Helios, Craiova, 1999.

Ghibănescu, Gheorghe, *Surete și izvoade (Documente slavo-române)*, Ed. Tipografia „Dacia” Iliescu, Grossu & comp., Iași, 1909.

Giurescu, Constantin – Dobrescu, Nicolae, *Documente și regeste privitoare la Constantin Brâncoveanu*, Ed. Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, București, 1907.

Fotino, George, „Documente gorjane inedite”, în *Arhivele Olteniei*, Anul X (1931), nr. 56 – 58, iulie – decembrie, p. 333 – 335.

Hurmuzaki, Eudoxiu, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol. 1 – 19, f. e., București – Cernăuți, 1887 – 1938.

*** „Lista dregătorilor din sfatul domnesc al Țării Românești în secolele XV – XVII”, în *Studii și Materiale de Istorie Medie*, Vol. IV (1960), p. 565 – 583.

Mihordea, V. – Papacostea, Ș. – Constantiniu, Fl., *Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea* (DPR), Vol. I, Țara Românească, Editura Academiei R.P.R., București, 1961

Paul de Alep, *Călătoria*, în *Călători străini despre Țările Române*, vol. VI, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976.

Popescu-Cilieni, Ion, „Documente craiovene”, în *Arhivele Olteniei*, Anul XIV (1935), nr. 79 – 82, mai – decembrie, p. 391 – 401.

Popescu-Cilieni, Ion, „Știri despre Bisericile din județul Romanați, după catagrafia din anul 1840, plasa Oltețului de Sus”, în *Renașterea. Revistă de cultură creștină și viață bisericească ortodoxă*, an XXIII, nr. 1, ian. 1944, p. 14 – 16.

Popescu-Cilieni, Ion, „Documente craiovene. Catagrafie de starea în care se aflau bisericile din Craiova la 1854”, în *Arhivele Olteniei*, Anul XIV (1935), nr. 79 – 82, mai – decembrie, p. 392.

Springfels, Von, Frederich Schwanz, *Descrierea Olteniei*, în *Călători străini despre Țările Române*, vol. 9, Ed. Academiei Române, București, 1997, p. 43 – 77.

Articole din presă:

„Gazeta Craiovei”: nr. 53, 1872; nr. 6/1876, din 11 iun.; nr. 55/1876, din 28 mai; nr. 62/1876 din 13 iun.; nr. 128/1879, din 7 nov.; nr. 41/1879, din 21 apr.; nr. 132/1882 din 5 nov.; nr. 82/1882 din 11 iul.; nr. 84/1882 din 16 iul.; nr. 46/1883 din 22 apr.; nr. 36/1876 din 4 apr.; nr. 75/1876 din 14 iul.; nr. 55- 22 oct. 1872; nr. 18/1873 din 1 apr.; dos. nr. 44;

Lucrări generale:

Andrei, Nicolae, *Istoria învățământului din Craiova. Vol. I. Începuturi – 1864*, Ed. Alma, Craiova, 2003.

Andrei, Nicolae – Pârnuță, Gheorghe, *Istoria învățământului din Oltenia. Vol. I.*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1977.

Bărbulescu, Mihai – Deletant, Dennis – Hitchins, Keith – Papacostea, Șerban – Teodor, Pompiliu, *Istoria României. Ediție revăzută și adăugită*, Ed. Corint, București, 2007.

Binder, Paul, *Cronologia campaniei de la 1690*, în *Constantin Brâncoveanu*, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1989.

Cantacuzino [Tunusli], Mihai, *Istoria Țării Românești. Politică și geografică de la începuturi până la anul 1774*, Ed. Georgios Ventotis, Viena 1806

Cantemir, Dimitrie, *Viața lui Constantin Cantemir*, text stabilit și tradus de Radu Albala, Introducere de Constantin C. Giurescu, Ed. Minerva, București, 1973.

Cernovodeanu, Paul – Edroiu, Nicolae (coord.), *Istoria românilor. Vol. VI. Românii între Europa clasică și Europa Luminilor (1711 – 1821)*, Ed. Enciclopedică, București, 2002.

Cândea, Virgil, Acad. (coord.), *Istoria românilor. Vol. V. O epocă de înnoiri în spirit european (1601 – 1711 / 1716)*, Ed. Enciclopedică, București, 2003.

Djuvara, Neagu, *Ce au fost boierii mari în Țara Românească? Saga Grădiștenilor (secolele XVI-XX)*, Ed. Humanitas, București, 2010.

Dobrescu, Nicolae, *Istoria bisericii române din Oltenia în timpul ocupațiunii austriace (1716-1739)*, Ed. Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, București, 1906.

Dumitrescu, Vladimir – Vulpe, Alexandru, *Dacia înainte de Dromihete*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1988.

Fotino, Dionisie, *Istoria generală a Daciei sau Transilvaniei, Țerei Muntenesci și a Moldovei. Vol. I – III*, traducere în limba română de George Sion, Ed. Imprimeria Națională a lui Iosef Romanov et Cie., București, 1859 = Ed. Valahia, București, 2008.

Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor. Vol. III/1. De la moartea lui Mihai Viteazul până la sfârșitul Epocii Fanariote (1601 – 1821)*, Ed. Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1944.

Giurescu, Constantin C., *Material pentru istoria Olteniei sub austriaci*, vol. II, București, 1913-1947.

Giurescu, Dinu C., *Țara Românească în secolele XIV – XV*, Ed. Științifică, București, 1973.

Greceanu, Radu, logofătul, *Istoria Domniei lui Constantin Basarab Brâncoveanu Voievod (1688-1714)*, Studiu introductiv și ediție critică întocmite de Aurora Ilieș, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970.

*** *Istoria literaturii române. Vol. 1 : Folclorul; Literatura română în perioada feudală: (1400-1780)*, Ed. Academiei Republicii Populare Române, București, 1964.

*** *Istoria Românilor*, vol. V, București, Ed. Enciclopedică, 2003.

*** *Istoria Țării Românești de la octombrie 1688 până la martie 1717 – Cronica anonimă*, ediție întocmită de Constantin Grecescu, Ed. Științifică, București, 1959.

Ionescu, Ștefan – Panait, I. Panait, *Constantin Vodă Brâncoveanu*, Ed. Științifică, București, 1969.

Iorga, Nicolae, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, vol. 1 – 25, Ed. Stabilimentul Grafic Socec, București, 1901 – 1913.

Lahovari, George-Ioan – Brătianu, Constantin I., General, Grigore G. Tocilescu, *Marele Dicționar Geografic al României*, vol. 1 – 5, Ed. Stabilimentul Grafic Socec, București, 1898 – 1902.

Macrea, Mihail, *Viața în Dacia romană*, Ed. Științifică, București, 1969.

Moldoveanu, Ioan, Pr. Prof. Univ. – Săsăujan, Mihai, Pr. Prof. Univ. Dr. (coord.), *Constantin Brâncoveanu și contribuția lui la sporirea patrimoniului cultural, educațional, spiritual și*

social-filantropic al țării românești în contextul european al veacului al XVIII-lea, Ed. Basilica, București, 2014.

Urechia, Vasile Alexandrescu, *Istoria Românilor*, vol. 1 – 13, Ed. Lito – tipografia Carol Göbl – Ed. Thoma Basilescu, București, 1891 – 1901.

Papacostea, Șerban, *Oltenia sub stăpânire austriacă*, Ed. Enciclopedică, București, 1998.

Pascu, Giorge, *Istoria literaturii române din secolul XVIII. I. Cronicarii moldoveni și munteni*, Ed. Librăriei Socec, București, 1926.

Petolescu, Constantin C., *Dacia și Imperiul Roman. De la Burebista până la sfârșitul Antichității*, Ed. Teora, București, 2000.

Păcurariu, Mircea, Pr. Prof. Dr., *Istoria Bisericii Ortodoxe Române. Vol. I, II, III*, Ed. Trinitas, Iași, 2004-2006-2008.

Păcurariu, Mircea, Pr. Prof. Dr., *Istoria Bisericii Ortodoxe Române. Pentru seminariile teologice liceale*, Ed. IBMBOR, București, 2006.

Păcurariu, Mircea, Pr. Prof. Dr., *Sfinți daco-romani și români*, Ediție electronică, Apologeticum, 2006.

Popescu, Radu, Vornicul, *Istoriile domnilor Țării Românești*, Ed. Academiei Republicii Populare Române, București, 1963.

Preda, Constantin, *Monedele geto – dacilor*, Ed. Academiei R. S. R, București, 1973.

Tudor, Dumitru, *Oltenia romană*, ed a III-a, Ed. Științifică, București, 1968.

*** *Vieața bisericească în Oltenia. Anuarul Mitropoliei Olteniei*, Ed. Tipografia Sf. Mitropoliei a Olteniei, Râmnicului și Severinului, Craiova, 1941.

Weir Smyth, Herbert, *Greek Grammar for Colleges*, Ed. American Book Company, New York, 1920

Xenopol, A.D., *Istoria românilor din Dacia Traiană, vol. VIII - Domnia lui C. Brâncoveanu*, Ed. Cartea Românească, f.a., București, p. 11-14.

Lucrări speciale:

*** *Album turistic al monumentelor istorico – religioase din județele Olt și Vâlcea. Vol. I. Olt*, Ed. Fundația „Cuvântul care zidește”, Craiova, 2013.

Alexianu, Alexandru, *Mode și veșminte din trecut*, 2 Vol., Ed. Meridiane, București, 1971.

Andreescu, Mihail, Conf. Univ. Dr., „O problemă de genealogie – familia Geanoglu”, în *Analele Universității Spiru Haret*, Seria Istorie, 14 (2001), p. 80 – 85.

Anton Maria Del Chiaro, *Revoluțiile Valahiei*, în *Călători străini despre Țările Române*, vol. VIII, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983.

Apostolache, Ioniță, Pr., „Biserica Obedeau, file de istorie”, în *Lumina*, Ediția de Oltenia, 24 martie 2018.

Arimia, Vasile – Mischie, Nicolae – Bobocescu, Vasile - Neguleasa, Dan – Păsărin, Alexandru, *Personalități gorjene de-a lungul istoriei*, Ed. Fundației „Premiile Flacăra-România“, București, 2000.

Arimia, Vasile - Mischie, Nicolae, *Familii si neamuri boierești din județul Gorj*, Editura Rhabon, Târgu Jiu, 2003.

Avram, Cezar - Ciobotea, Dinică - Enache, Laura - Coravu Severineanul, P. S. Damaschin - Găraș, Zaharia - Firescu, Alexandru - Nedelcea, Tudor - Osiac, Vladimir - Pătroi, Ion - Stănescu, Ioan - Zarzără, Ion, *Bisericile Craiovei*, în seria „Craiova. Pagini de istorie și civilizație”, Vol. 5, ed. Helios, Craiova, 1998.

Avram, Cezar (coord.) – Barbu, Paul-Emanoil – Ciobotea, Dinică – Osiac, Vladimir, *Dicționarul istoric al localităților din județul Dolj*, Ed. Alma, Craiova: A – C; D – M (2004); Craiova (2005); O – Z.

Barbu, Paul–Emanoil, „Un izvor statistic din anul 1848 referitor la județul Dolj”, în *Arhivele Olteniei*, Serie nouă, Nr. 11 (1996), p. 85 – 105.

Barbu, Paul–Emanoil, „Arendarea moșiilor în județul Mehedinți la începutul epocii regulamentare în lumina unei statistici agrare din 1833”, în *Oltenia. Studii. Documente. Culegeri*, s. III, an VIII, 2004, nr. 2, Editura MJM, Craiova, 2004, p. 38, nr. 6, p. 41, nr.139-141 și p. 43, nr. 198-199.

Barbu, Paul-Emanoil – Nacu, Florin, „Arendarea moșiilor în județul Mehedinți în lumina unei statistici agrare din anul 1933”, în *Arhivele Olteniei*, Serie nouă, nr. 28, 2014, p. 97, nr. 6, p. 99, nr. 34-41.

Băbălău, Nicolae – Ciobotea, Dinică – Zarzără, Ion, *Din istoria instituțiilor administrative ale județului Dolj*, Editura Sitech, Craiova, 2004.

Bălașa, Dumitru, Pr., *Alte manuscrise ale lui Dionisie Eclisiarhul*, Ed. Revistei Oltenia, Craiova, 1941, Extras din Revista *Oltenia*, II (1941), nr. 6 – 8.

Bălașa, Dumitru, Pr., *Sfânta mânăstire Tismana*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 1978.

Bălașa, Dumitru, Pr., *Vechi lăcașuri oltene. Vol. I. Județul Dolj*, Ed. Cuget Românesc, Bîrda, 1994.

Bălașa, Dumitru, Pr., „Pagini din trecutul Mânăstirii Tismana”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 11-12, 1976.

Bălașa, Dumitru, Pr. – Hrisant, Toma, Prof., *Mânăstirea Tismana, vatră străbună*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 1983.

Bălțeanu-Popescu, Mihnea-Constantin, „An old building in Craiova, The St. Spiridon Church”, în Iulian Boldea ș.a. (Editori), *Literature as Mediator. Intersecting Discourses and Dialogues in a Multicultural World*, Vol. 6, Ed. Arhipelag XXI Press, Târgu Mureș, 2018, p. 196-199.

Bălțeanu-Popescu, Mihnea-Constantin, „Moștenirea Școlii de la Hurezi pe plaiurile Jiului de Jos: Ctitoria starețului Partenie, în Târnava de Dolj”, în *Revista Ortodoxă on-line a Mitropoliei Olteniei*, 16 februarie 2018.

Bălțeanu-Popescu, Mihnea-Constantin, „Comoara brâncovenilor de la Baia de Aramă”, în *Lumina*, Ediția de Oltenia, 15 februarie 2016.

Bălțeanu-Popescu, Mihnea-Constantin, Prof.drd., „Biserica Sfântul Gheorghe Vechi, ctitorie boierească – în cronicile vremii”, în *Mitropolia Olteniei*, Nr. 9-12, 2018, p. 228-241.

Bărcăcilă, Alexandru, „Însemnări din Gorj: Bumbăști, Curtișoara, Târgul – Jiului și de pe Gilort”, în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice (BCMI)*, Anul XX (1927), fasc. 51, ianuarie – martie, p. 44 - 47.

Bedros, Vlad, „Rolul ideologiei politice în apariția și fixarea tipului de necropolă voievodală în Moldova secolelor al XV-lea și al XVI-lea”, în *Revista Monumentelor Istorice*, Anul LXXII, nr. 1, 2001-2003, p. 35-38.

Berendei, Marcel – Duicu, Sorin-Sebastian, „Două reședințe rurale din Dolj – contribuție la studiul evoluției arhitecturii în secolul al XVIII-lea”, în *Revista Muzeelor și Monumentelor, Seria Monumente Istorice și de Artă*, Anul XIII, Nr. 1, 1982, București, p. 59-62.

Bezviconi, Gheorghe, *Necropola Capitalei*, Institutul de Istorie Nicoale Iorga, f. e., București, 1972.

Bigham, Steven, Fr., *The image of God the Father in orthodox theology and iconography and other studies*, Ediție electronică.

Boicescu din Buicești, Alexandru, „Încă ceva despre biserica Vlădăianului din Craiova”, în *Arhivele Olteniei*, Anul XX (1941), nr. 113 – 118, ianuarie - decembrie, p. 28 – 37.

Bossun, Ștefan, „O carte din 1844 despre orașul Craiova”, în *Ziarul Înainte*, Craiova, nr. 8150 din 21 mai 1971.

Braniște, Ene, Pr. Prof. Dr., *Liturgica Generală cu noțiuni de artă bisericească, arhitectură și pictură creștină*, Ed. Partener, Galați, 2008.

Brătianu, Gheorghe I. *Sfatul domnesc și adunarea stărilor în Principatele Române*, Ed. Enciclopedică, București, 1995.

Brătulescu, Victor, „Diata lui Cornea Brăiloiu”, în *Mitropolia Olteniei*, anul 1964, nr. 5-6, p. 474 – 475.

Brătulescu, Victor, „Catagrafia Mănăstirii Tismana pe anii 1739 – 1740”, în *Mitropolia Olteniei*, anul 1964, nr. 7-8, p. 617 – 623.

Brătulescu, Victor, „Dascălii de zugravi Ioan și Mincu de la Râmnic și Argeș”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 11-12, 1963, p. 863-874.

Brătulescu, Victor, „Zugravul Dobromir”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 5-6, 1963, p. 362-370.

Brătulescu, Victor, „Zugrafi de biserici în Oltenia în veacul al XVI-lea”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 3-4, 1963, p. 194-206.

Brătulescu, Victor, „Izvoarele picturii în Banat”, în *Mitropolia Banatului*, nr. 5-6, 1961, p. 24-28.

Brătulescu, Victor, Prof. – Olga, „Sfinții Apostoli Petru și Pavel în iconografie”, în *Mitropolia Olteniei*, Nr. 5-6, 1967, p. 368-386.

Bulat, T. G., „Inaugurarea Spitalului Filantropia. Din „Vestitorul românesc” Anul X 1846 Sâmbătă 27 Iulie Nr. 58”, în *Arhivele Olteniei*, Anul I (1922), nr. 2 – 3, iunie, p. 245 – 247.

Bulat, T. G., „Acte oltene din secolele XVII, XVIII și al XIX referitoare la vie”, în *Arhivele Olteniei*, Anul III (1924), nr.14, iulie – august, p. 331 – 336.

Bulat, T. G., „Asistența social și pensionarii Țării Românești la începutul secolului al XIX-lea”, în *Arhivele Basarabiei*, V, nr. 3, iul.-sept., 1933, p. 192.

Bulat, T. G., „Dieata din 1820 a unui boier oltean”, în *Arhivele Olteniei*, Anul IV (1925), nr. 18 – 19, martie – iunie, p. 176 – 180.

Bulat, T. G., „Diviziunea proprietății rurale în Oltenia la 1837”, în *Arhivele Olteniei*, Anul IV (1925), nr. 18 – 19, martie – iunie, p. 105 – 111.

Bulat, T. G., „Pagini triste din istoria Olteniei (1807-1808)”, în *Arhivele Basarabiei*, I, nr. 3, iul.-sept., p. 10-16.

Bulat, T. G., „Scutelnicii din Țările Românești la 1810”, în *Arhivele Basarabiei*, VI, nr. 3, iul.-sept., 1934, p. 215-223.

Buzatu, Dumitru, Preot, „Biserica Oota din Craiova”, în *Mitropolia Olteniei*, Anul XIV (1962), nr. 10 – 12, octombrie – decembrie, p. 641 – 647.

Buzescu, Nicolae C., *Mănăstirea Lainici și Schitul Locurele: lucrare alcătuită și publicată prin osîrdia și cu binecuvîntarea I.P.S. Nestor, arhiepiscop al Craiovei și mitropolit al Olteniei*, Ed. Arhiepiscopiei Craiovei, Craiova, 1980.

Buzescu, Nicolae C., „Mănăstirea Lainici și Schitul Locurele-Gorj”, în *Mitropolia Olteniei*, Nr. 1-2, 1980, p. 117-167.

Calotoiu, Gheorghe – Hortopan, Dumitru – Cotorogea, Adina-Gabriela, „Cercetările arheologice preventive de la Biserica „Sfinții Voievozi” din satul Țânțăreni, comuna Țânțăreni, județul Gorj”, în *Litua. Studii și cercetări*, XV, Târgu-Jiu, 2013, p. 215-226.

Câncea, Ioan V., „O arhondologie a Olteniei între 1820 – 1830”, în *Arhivele Olteniei*, Anul VIII (1929), nr. 43 – 44, mai – august, p. 266 – 275.

Câncea, Ioan V., „Oameni și fapte din trecutul Craiovei”, în *Arhivele Olteniei*, Anul VIII (1929), nr. 45 – 46, septembrie – decembrie, p. 447 – 455.

Câncea, Ioan V., „Biserici din Craiova și din împrejurimi”, în *Oltenia*, Anul II, 1941, nr. 9, p. 125 – 133.

Cavarnos, Constantine, *Ghid de iconografie bizantină*, Ed. Sofia, București, 2005.

Cărăbiș, Vasile, „Catagrafia din anul 1864 a mănăstirii Baia de Aramă”, în *Mitropolia Olteniei*, anul XIX, (1964), nr. 3-4, p. 271-278.

Cenușe, Sabina – Ciobotea, Dinică, „Un manuscris inedit din 1865 despre istoria bisericilor din Craiova”, în *Mitropolia Olteniei*, Anul LV (2003), nr. 1 – 2, p. 93 – 110.

Cernovodeanu, Paul – Gavrilă, Irina, *Ahondologiile Țării Românești de la 1837*, Muzeul Brăilei – Ed. Istros, Brăila, 2002.

Chevalier, Jean - Cheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri*, 3 vol., Ed. Artemis, București, 1993-1995.

Cioarec, Ileana, *Boierii Glogoveni*, Ed. Alma, Craiova, 2009.

Ciuceanu, Ștefan, „Raport. I. Însemnări din județ”, în *Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice (ACMI)*, 1915, p. 119 – 150.

Ciuvitu, C., Pr., „Mănăstirea Tismana”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 2-3, 1954, p. 304-310.

Ciobanu, Constantin I., „Pictura exterioară din Moldova secolului al XVI-lea și cea din Oltenia și Muntenia de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și din prima jumătate a secolului al XIX-lea (Sursele literare ale profeților, înțelepților Antichității și ale Sibilelor”, în *Arta - 2011*, (Seria *Arte Vizuale*), Institutul Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe a Republicii Moldova, Chișinău, 2011, p. 13-24.

Ciobotea, Dinică, „Județul Gorj într-un izvor statistic din 1727”, în *Arhivele Olteniei*, Serie Nouă, nr. 6, 1989, p. 133-138.

Ciobotea, Dinică, *Istoria moșnenilor*, vol. I., parte I, (1829-1912), Editura Universitaria, Craiova, 1999.

Ciobotea, Dinică, „Satele din marginea estică a județului Mehedinți în evul mediu”, în Vol. *Istoricul și arhivistul Tudor Rățoi la 65 de ani*, Ed. Universitaria, Craiova, 2018, p. 154-155.

Ciobotea, Dinică – Florescu, Aurelia, „Adăugiri la genealogia boerilor Poenari. Poenarii de la Almăj – Dolj și Dobra – Mehedinți”, în *Argesis*, XX, Seria istorie, Editura „Ordessos”, Pitești, 2011, p. 92-101.

Ciobotea, Dinică – Lolescu, Nicolae, *Obștea Peștișani din Gorj – Monografie*, Ed. Universitaria, Craiova, 2017.

Constantinescu, Nicolae, „Mari boieri – și ceilalți din Țara Românească. Ispravnici de lucrări, în umbra ctitorilor (sec. XVI-XVIII) – Studiu preliminar”, în *Argesis*, XXII, Seria istorie, Ed. „Ordessos”, Pitești, 2013, p. 66-72.

Corfus, Ilie, „Hotarul Raialei Brăilei la 1695”, în *Revista Istorică Română*, Vol. 15 (1945), fasc. III, p. 335 – 342.

Crețeanu, Radu, „Biserica din Baia de Aramă”, în *Mitropolia Olteniei*, anul 1955, nr. 10-12, p. 563-582.

Crețeanu, Radu, „Biserica din Glogova”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 6-7, 1956, p. 360-366.

Crețeanu, Radu, „Îndelungata pricină dintre mănăstirile Tismana și Baia de Aramă pentru moșia Meriș (jud. Mehedinți)”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 3-4, 1972, p. 208-214.

Crețeanu, Radu, „Monumentele istorice din cuprinsul Mitropoliei Olteniei în lumina relatării lui Paul de Alep”, în *Mitropolia Olteniei*, Anul XIX (1967), nr. 11 – 12, p. 910-923.

Cristea, Elie-Miron, *Iconografia și întocmirile din internul bisericii răsăritene (123 figuri)*, Sibiu, 1905.

Davidescu, Mișu, *Drobeta în secolele I – VII e. n.*, Ed. Scrisul românesc, Craiova, 1980.

Demetrescu, George Mil., „O veche ctitorie boerească: Biserica Obdeanu din Craiova”, în: *Arhivele Olteniei*, Anul I (1922), nr. 2 – 3, iunie, p. 174 – 186.

Demetrescu, George Mil., „Un vechiu cartier istoric al Craiovei”, în *Arhivele Olteniei*, Anul II (1923), nr. 10, noiembrie – decembrie, p. 443 – 448.

Demetrescu, George Mil., „Din Istoria Craiovei. Vechi denumiri de mahalale și suburbii”, în *Arhivele Olteniei*, Anul IV (1925), nr. 18 – 19, martie – iunie, p. 112 – 121.

Demetrescu, George Mil., *Istoria Baroului Dolj de la 1864-1928: cu anexe și ilustrațiuni în text*, ediția a II-a revizuită, Editura „Aius”, Craiova, 2017.

Diaconescu, Mihail, Prof. Univ. Dr., *Lainici. Capodoperă a artei românești și europene*, Ed. Evanghelismos, București, 2011.

Diaconescu, Mihail, Prof. Univ. Dr., *O ctitorie cât o catedrală: file de istorie la construcția noii biserici din mănăstirea Lainici 1990 – 2011*, Ed. Evanghelismos & Mănăstirea Lainici, București, 2011.

Diacul, Vartolomeu, „O lucrare istorică: refacerea picturii din mănăstirea Tismana”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 7-9, 1955, p. 448-455.

Diacul, Vartolomeu, „Moment festiv, vechea frescă de la mănăstirea Tismana, comunicată în Academia R.P.R.”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 6-7, 1956, p. 405-407.

Dinculescu, Nicolae Gh., *Bisericile Craiovei. Un capitol din trecutul orașului*, Ed. Revistei „Oltenia”, Craiova, f. a.

Dionisie Din Furna, *Erminia picturii bizantine*, Ed. Sofia, București, 2000.

Donat, Ion, „Fundațiunile religioase ale Olteniei: mănăstiri și schituri”, în *Arhivele Olteniei*, anul XV (1936) nr. 86-88, iulie-decembrie, p. 262-346.

Donat, Ion, „Fundațiunile religioase ale Olteniei: mănăstiri și schituri. Rectificări, adaosuri și bibliografie”, în *Arhivele Olteniei*, anul XVI (1937) nr. 92-94, iulie-decembrie, p. 444 – 450.

Donat, Ion, „Despre biserica și mahalaua Vlădăianului din Craiova”, în *Arhivele Olteniei*, Anul XVII (1938), nr. 95 – 96, ianuarie – aprilie, p. 62 – 70.

Donat, Ion, „Despre Dionisie Eclesiarhul și mănăstirea Bucovăț”, în *Arhivele Olteniei*, Anul XV, nr. 83-85, 1936, p. 22-39;

Drăghiceanu, Virgil N., „Biserica din Negoești – Dolj”, în *Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice* (ACMI), Anul II (1915), p. 78 – 85.

Drăghiceanu, Virgil N., „Biserica Sf. Dimitrie, Craiova”, în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice* (BCMI), Anul VIII (1915), fasc. 32, octombrie – decembrie, p. 190 – 191.

Drăghiceanu, Virgil N., „Monumentele Olteniei (al III-lea Raport)”, în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice* (BCMI), Anul XXVII, 1934, fascicula 81, p. 99 – 120.

Drăguț, Vasile, *Arta românească*, Ed. Meridiane, București, 1982.

Drăguț, Vasile, *Dicționar enciclopedic de artă medievală românească*, Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1976.

Drăguț, Vasile - Săndulescu, Nicolae, *Arta Brâncovenească*, Ed. Meridiane, București, 1971.

Ene, Ioana, „Date despre activitatea culturală a episcopului vâlcean Grigorie Socoteanu (1749 – 1764)”, în *Buridava. Studii și materiale*, Nr. VIII (2010), p. 335 – 342.

Evseev, Ivan, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Ed. Amarcord, Timișoara, 1994.

Filitti, Ioan C., „Arhondologia Munteniei la 1822 – 1830”, în *Revista Istorică*, Anul XIV (1928), nr. 4 – 6, aprilie – iunie.

Filitti, Ioan C., „Banii și caimacamii Craiovei”, în *Arhivele Olteniei*, Anul III (1924), nr. 13, mai – iunie, p. 193 – 217.

Filitti, Ioan C., *Banatul Olteniei și Craioveștii*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1924, Extras din *Arhivele Olteniei*, anul XI, nr. 59 – 60, ianuarie – aprilie 1932, p. 1– 36; anul XI, nr. 61 – 62, mai – august 1932, p. 135 – 176; anul XI, nr. 63 – 64, septembrie – decembrie 1932, p. 319 – 351.

Filitti, Ioan C., *Catagrafie oficială de toți boerii Țării Românești la 1829*, Ed. Tipografia Curții Regale Carol Göbl, București, 1929.

Filitti, Ioan C., *Despre vechea organizare administrativă a Principatelor Române*, Ed. Imprimeriile E. Marvan, București, 1935.

Filitti, Ioan C., „Inscripții și ctitori din Bisericile Doljului”, în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice* (BCMI), Anul XXII (1929), fasc. 59, ianuarie – martie, p. 44-49.

Filitti, Ioan C., „O serioasă contribuție istorică privitoare la județul Olt”, în *Arhivele Olteniei*, Anul XIII (1934), nr. 77-78, iulie-decembrie, p. 492-496.

Filitti, Ioan C., „Originile democrației române”, în *Viața românească*, Anul XV (1923), nr. 1, ianuarie, p. 18-19.

Firescu, Albinel, „Evoluția economică a Craiovei în perioada interbelică”, în *Litua - Studii și cercetări*, Vol. XV, Târgu Jiu, 2013, p. 251-254.

Firescu Alexandru-Toma – Pătularu, Ionuț-Adrian, *Biserici și așezări doljene – file de istorie*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2005.

Firu, Gabriela, „Pictorul Tiberiu Ioța, patru decenii în slujba bisericii”, în *Lumina*, Ediția de Oltenia, 26 Mai 2016.

Georgescu, Sică, „Mahalaua Sârbilor din Craiova”, în *Arhivele Olteniei*, Anul VII (1928), nr. 36, martie – aprilie, p. 117.

Georgescu, Vlad, *Ideile politice și iluminismul în Principatele Române 1750-1831*, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1972.

Georgescu, Vlad, *The Romanians. A History*, Ed. Ohio State University Press, Columbus, 1984.

Ghika – Budești, Nicolae, „Evoluția arhitecturii în Muntenia și Oltenia. IV. Noul stil din veacul al XVIII-lea”, în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice* (BCMI), anul XXIX, 1936, fasciculele 87 – 90, p. 1 – 187.

Ghika – Budești, Nicolae, „Biserica din Vădeni”, în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice* (BCMI), Anul III, 1910, p. 162-170.

Giurescu, Constantin C., „Despre sirac și siromah în documentele slave muntene”, în *Revista Istorică*, XIII, nr. 1-3, 1927, p. 23-43.

Golescu, Maria, „Catagrafie dă toate bisericile ce să află aici în orașu Craiovei, anume cu hramurile lor și dă cine sânt făcute”, în *Arhivele Olteniei*, Anul XVII (1938), nr. 95 – 96, ianuarie – aprilie, p. 99-100.

Grecescu, Constantin, Ion Donat, *Fundațiunile religioase ale Olteniei. Partea I-a. Mănăstiri și schituri, cu o hartă*, Craiova, 1937, 96 p. (Extras din *Arhivele Olteniei*, No. 86-88), (recenzie) în *Revista Istorică Română*, Anul VII (1937), nr. 1 – 2, p. 191 – 194.

Grecianu, Ștefan, D., *Genealogiile documentate ale familiilor boierești*, Vol. 1-2, Ed. Tipografia Cooperativa, București, 1913-1916.

Gibson, Clare, *Semne și simboluri*, Ed. Aquila, 1993.

Herea, Gabriel, pr., *Mesajul eshatologic al spațiului liturgic creștin. Arhitectura și icoana în Moldova secolelor XV-XVI*, Ed. Karl A. Romstorfer, Suceva, 2013.

Iacob, Ovidiu, „Reformele religioase ale lui Alexandru Ioan Cuza”, în *Anuarul Institutului de Istorie «George Barițiu» din Cluj-Napoca*, tom LIII, 2014, p. 19-29.

Iancovescu, Ioana, „Două «noi» picturi de la Tismana”, în *SCIA, Seria Artă plastică*, tom 2 (46), București, 2012, p. 127-137.

Ilie, Liviu – Marius, „Actul de restaurare de la 1889 al Bisericii «Sf. Dumitru» din Craiova”, în *Mitropolia Olteniei*, LIV, nr. 1-4, 2002, p. 157-166.

Ionașcu, Ion, „Răspuns domnului I. C. Filitti”, în *Arhivele Olteniei*, Anul XIV (1935), nr. 77-78, ianuarie-aprilie, p. 171 – 176.

Ionașcu, Ion, *Biserici, chipuri și documente din Olt. Vol. I*, Ed. Ramuri, Craiova, 1934.

Ionașcu, Ion, „Istoricul Mănăstirii Hurez după documente inedite din arhiva Eforiei Spitalelor Civile”, în *Arhivele Olteniei*, Anul XIV (1935), nr. 79 – 82, mai – decembrie, p. 315 – 316.

Ionescu, Adrian-Silvan, *Moda românească, 1790-1850. Între Stambul și Paris*, Ed. Maiko, București, 2001.

Ionescu, Ion, Pr. Prof., *Sfântul Ierarh Calinic*, în *Sfinți români și apărători ai Legii strămoșești*, Ed. IBMBOR, București, 1987, p. 520-542.

Ionescu, C., „Biserica «Obedeanu» din Craiova”, în *Arhivele Olteniei*, Anul I (1922), nr. 4, decembrie, p. 373-379.

Ionescu, Ștefan, *Epoca Brâncovenească, dimensiuni politice, finalitate culturală*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1981.

Iorga, Nicolae, „Contribuții la istoria învățământului în țară și în străinătate (1780 – 1830)”, în *Analele Academiei Române. Memoriile Secției Literare*, Tom XXIX (1906 – 1907), p. 33 – 58.

Iorga, Nicolae, *Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a românilor*, Vol I -II, Ed. Tipografia Neamul Românesc, Vălenii de Munte, 1908.

Iorga, Nicolae, *Sate și mănăstiri din România*, ed. 2, Ed. Librăriei Pavel Suru, București, 1916.

Iorga, Nicolae, „Orașele oltene și mai ales Craiova pe pragul vremilor nouă. (1760-1830)”, în *Arhivele Olteniei*, Anul IV (1925), nr. 20, iulie – august, p. 275 – 294.

Iorga, Nicolae, *Viața și domnia lui Constantin Vodă Brâncoveanu, cu aproape 100 de ilustrații în text*, București, 1914.

Isvoranu, Alexandru – Ciobotea, Dinică – Voica, Ioachim-Iulian, *Bisericile Craiovei. I. Biserica Sf. Spiridon*, Editura Universitaria, Craiova, 2008.

***, „Însemnare pentru cei de întâia stare boieri ai Prințipatului Valahiei”, în *Analele Parlamentare ale României*, Tomul II, Legislatura I, Sesiunea I, 1831 – 1832, Ed. Imprimeria Statului, București, 1832, p. 164 – 166.

Karadja, Constantin I., „Oltenia după memoriile generalului von Bauer (1778) (IV)”, în *Arhivele Olteniei*, Anul III (1924), nr. 16, noiembrie – decembrie, p. 504-513.

Lecca, Octav-George, *Famiiliile boierești române*, Ed. Muzeul Literaturii Române, București, 2000.

Lecca, Octav–George, *Genealogia a 100 de case din Țara Românească și Moldova*, f. e., București, 1911.

Lovișteanul, †Emilian, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, „Les Monastères fondés par le Saint Voïvode Constantin Brâncoveanu: Trésors de L'église et du peuple roumain”, în *Mitropolia Olteniei*, anul LXV (nr. 1 – 4), ianuarie – aprilie, 2014.

Manolache, Mihai, „Cercetări privind contribuția artistică a pictorilor Constantin Lecca și Mișu Popp la biserica voievodală Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului”, în *Buletinul Monumentelor Istorice* (BCMI), anul 1972, XLI, p. 59-60.

Manu, Dănuț I., „Grija pentru monumentele istorice, obiectiv prioritar al preoților din Protopopiatul Câmpulung-Muscel”, în *Argesis - Studii și comunicări*, Muzeul Județean Argeș, VII, 1995, p. 281-284.

Marcu, Duiliu – Russu, G., „Descoperirea frescei din secolul al XVI-lea de la mănăstirea Tismana”, în *Monumente și muzee*, I, 1958, p. 41-57.

Marinoiu, Vasile, „Cornea Brăiloiu și alți colaboratori gorjeni ai domnitorului Constantin Brâncoveanu”, în *Litua. Studii și cercetări*, Nr. 4, 1988, p. 44-55.

Marinoiu, Vasile – Hortopan, Dumitru, „Biserica din Stănești – Gorj – evoluție și descoperiri arheologice recente”, în *Litua. Studii și cercetări*, Nr. VII, Târgu-Jiu, 1997, p. 90-102.

Marković, Miodrag, *The Original Paintings of The Hilandar Monastery Main Church*, Ed. G. Subotić, Belgrade, 1998.

Măneanu, Mite, *Boierii din Oltenia în secolul al XIX-lea*, Ed. TipoRadical, Drobeta-Turnu Severin, 2008.

Măneanu, Mite, „Boierimea din Oltenia în epoca lui Constantin Brâncoveanu”, în Vol. *Sfântul Constantin Brâncoveanu, ocrotitorul Episcopiei Slatinei și Romanaților*, Ed. Episcopiei Slatinei și Romanaților, II, Slatina, 2014, p. 629-640.

Măneanu, Mite, „Evoluția boierimii din Oltenia de la traditional la modernitate în secolul al XIX-lea”, în Vol. *Istoricul și arhivistul Tudor Rățoi la 65 de ani*, Ed. Universitaria, Craiova, 2018, p. 275- 278.

Măneanu, Mite, *Oltenia, de la medieval la modernitate*, Ed. MJM, Craiova, 2009.

Metేశ, Ștefan, „Din istoria artei religioase române. I. Zugravii Bisericilor Române (cu 48 ilustrații în planșe)”, în *Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice (ACMI) – Secția pentru Transilvania 1926-1928*, Ed. Progresul, Cluj, 1929.

Mihălcescu, Constantin-Virgil, *Oameni din Mehedinți. Dicționar de personalități*, Ed. SITECH, Craiova, 2013.

Mircea, Aurel, „«Mahalaua Sârbilor» din Craiova”, în *Arhivele Olteniei*, Anul VII (1928), nr. 37 – 38, mai – august, p. 246 – 247.

Mocioi, Ion – Văideianu, Florian, *Pictorul Gheorghe Bărbulescu*, Ed. Academica Brâncuși, Târgu Jiu, 2017.

Muntean, Marcel Ghe., Conf. Univ. Dr., *Teme iconografice creștine*, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2015.

Năsturel, Petre Vasiliu, General, „Biserici, mănăstiri și schituri din Oltenia”, în *Revista pentru Istorie, Arheologie și Filologie*, Vol. XIV (1913), p. 17 – 137.

Nicolăescu-Plopșor, C.S., „Monete dace”, în *Oltenia*, I, fasc. XI, 1923, p. 163.

Nicolescu, Corina, *Istoria costumului de curte în Țările Române*, București, 1970.

Obedeanu, Constantin V., „Fundațiunea Obedenilor”, în *Arhivele Olteniei*, Anul IV (1925), nr. 17, ianuarie – februarie, p. 7 – 13.

Obedeanu, Constantin V., „Cornea Brăiloiu”, în *Arhivele Olteniei*, anul VI, nr. 31, mai – iunie, 1927, p. 199 – 202.

Odobescu, Alexandru I., *Anticuitățile județului Romanați*, Ed. Tipografia Societății Academice Române, București, 1878.

Orman, Gigi, „Tot despre «Mahalaua Sârbilor»”, în *Arhivele Olteniei*, Anul VII (1928), nr. 37 – 38, mai – august, p. 247.

Panaitescu, Petre P., „Moartea lui Cornea Brăiloiul, banul Craiovei”, în *Arhivele Olteniei*, XI, nr. 63 – 64, septembrie – decembrie, 1932, p. 352.

Pătrăchioiu, Cristinel – Pătrăchioiu, Florin, *Scurtă monografie a comunei Pielești*, Ed. Lulu.com Publishing, f. l., 2010, p. 42.

Pârvu, Florea I., *Monografia comunei Melinești*, Ed. Sitech, Craiova, 2013

August Pessiakov, *Sfântul Dumitru Băneasa din Craiova*, Ed. Tipo-Litografia Națională Ralian Samitca, Craiova, 1881 = *Arhivele Olteniei*, Anul XI (1932), nr. 61 – 62, mai – august, p. 205 – 206.

Petrescu, Maria, „Documente privitoare la moștile bisericii Obedeanu din Craiova”, în *Oltenia*, II, 1941, p. 7-8.

Petroșan, Dragoș P., „Câteva schituri oltene necunoscute”, în *Arhivele Olteniei*, Anul XIX (1941), nr. 113 – 118, ianuarie-decembrie, p. 128 – 130.

***, „Pictori și zugravi bisericesti autorizați”, în *Vestitorul*, Anul XIII, Nr. 17-18, 1-15 Septembrie 1937, p. 164.

Pleșia, Dan, „Când a fost înscăunat mitropolitul Teofil al Ungrovlahiei”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 11-12, 1964.

Popa, Corina, *Monumente medievale din Oltenia*, Ed. ACS, București, 2011.

Popa, Corina – Iancovescu, Ioana – Bedros, Vlad – Negrău, Elisabeta, *Repertoriul picturilor murale brâncovenești, I. Județul Vâlcea*, București, 2008, f.e., Vol. I-II.

Popa–Nemoiu, Marin, Preot, *Memoriu asupra situației istorice și juridice a Bisericii „Obedeanu”*, Ed. Tipografia „Sf. Mitropolii a Olteniei”, Craiova, 1941.

Popescu-Cilieni, Ion, „Documente craiovene”, în *Arhivele Olteniei*, Anul XIV (1935), nr. 79 – 82, mai – decembrie, p. 391 – 401.

Popescu-Cilieni, Ion, „Știri despre Bisericele din județul Romanați, după catagrafia din anul 1840, plasa Oltețului de Sus”, în *Renașterea. Revistă de cultură creștină și vieță bisericească ortodoxă*, an XXIII, nr. 1, ian. 1944, p. 14 – 16.

Popescu-Cilieni, Ion, „Documente craiovene. Catagrafie de starea în care se aflau bisericile din Craiova la 1854”, în *Arhivele Olteniei*, Anul XIV (1935), nr. 79 – 82, mai – decembrie, p. 391-393.

Popescu-Cilieni, Ion, *Învelișurile vechilor noastre biserici*, Ed. Tipografia Sf. Episcopii a Râmnicului – Noului Severin, Craiova, 1945.

Popescu, Mihai, „Oltenia în timpul stăpânirii austriece (1718 – 1739)”, în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice (BCMI)*, Anul XIX (1926), fasc. 49, iulie – septembrie.

Popescu, Mihai, „Documente privitoare la începuturile școalelor din Craiova”, în *Arhivele Olteniei*, Anul X (1931), nr. 56 – 58, iulie – decembrie, p. 352 – 364.

Popescu, Paul D., *Doamna Marica Brâncoveanu, soția lui Constantin Brâncoveanu*, la: <http://anulbrancoveanu.ro/doamna-marica-brancoveanu-povestea-vietii/>.

Popescu, Sergiu–Grigore, Pr. Lect. Univ. Dr., *Mehedinți, vatră de istorie și spiritualitate ortodoxă românească*, Ed. Universitaria, Craiova – Ed. Didahia, Drobeta –Turnu Severin, 2008.

Popescu, Sergiu–Grigore, Pr. Lect. Univ. Dr., „Ctitorii ale Sfântului Constantin Brâncoveanu în Oltenia”, în Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Moldoveanu, Pr. Prof. Univ. Dr. Mihai Săsăujan (coord.), *Constantin Brâncoveanu și contribuția lui la sporirea patrimoniului cultural, educațional, spiritual și social-filantropic al țării românești în contextul european al veacului al XVIII-lea*, Ed. Basilica, București, 2014. p. 396-408.

Popete – Pătrașcu, Andrei, *Biserica Vădeni*, Ed. Măiastra, Târgu Jiu, 2007.

Porumb, Marius, *Dicționar de pictură veche românească din Transilvania, sec. XIII-XVIII*, Ed. Academiei Române, București, 1998.

Porumb, Marius, *Grigore Ranite – un pictor craiovean pelerin în Transilvania*, în *Artă românească, artă europeană. Centenar Virgil Vătășianu*, Ed. Muzeului Țării Crișurilor, Oradea 2002, p. 173-180.

***„Raport istoric despre starea Țării Românești 1679 – 1688 (Historica relatio de Statu Valachiae 1679 – 1688)”, în *Magazin istoric pentru Dacia*, Tomul V (1847).

Rădulescu, Mihai Sorin, „Pe marginea tabloului votiv al Bisericii din Stănești (Gorj)”, în: *Studii și Cercetări de Istoria Artei. Seria Artă Palstică (SCIA)*, Tomul 38 (1991), p. 47 – 54.

Rădulescu, Mihai Sorin, „Les ancêtres de Constantin Brăiloiu”, în Vol. *Constantin Brăiloiu et Henri H. Stahl*”, în *Seria Sociétés Européennes*, vol. 11 (sous la rédaction de Paul H. Stahl), f. e., Paris – București, 1995, p. 11 – 25.

Rădulescu, Mihai Sorin, *Genealogia românească. Istoric și bibliografie*, Ed. Istros, Brăila, 2000.

Rădulescu, Theodora, *Sfatul domnesc și alți mari dregători ai Țării Românești din secolul al XVIII-lea. Liste cronologice și cursus honorum*, Direcția Generală a Arhivelor Statului, București, 1972.

Rădulescu, Toma, Dr., *Biserica Mântuleasa*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2013.

Rădulescu, Toma, *Biserica Sfinții Arhangeli*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2016.

Rezeanu, Paul, *Constantin Lecca*, Ed. Arcade, București, 2005.

Rezeanu, Paul, *Artele plastice în Oltenia, 1821-1944*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1980.

Romanescu, Marcel, *Două neamuri oltene : Creșștii și Brădești*, Craiova, 1944 (Extras din revista *Oltenia*).

Ross, Leslie, *Medieval Art. A Topical Dictionary*, Ed. Greenwood Press, London.

Sacerdoțeanu, Aurelian, Prof., „Câteva observații cu privire la documentele lui Mircea cel Bătrân pentru mănăstirea Tismana”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 9-10, 1957, p. 603-614.

Sacerdoțeanu, Aurelian, Prof., „Acte referitoare la moșia Craiovița, județul Dolj”, în *Arhivele Olteniei*, Anul VII (1928), nr. 39 – 40, septembrie – decembrie, p. 457 – 458.

Sacerdoțeanu, Aurelian, Prof., „Catagrafia Episcopiei Râmnicului. II”, în *Mitropolia Olteniei*, anul XVII (1965), nr. 5 – 6, mai – iunie, p. 438-467.

Sava, A. V., „Ispravnicii din Moldova și Valahia sub ocupația rusă (1808-1812)”, în *Arhivele Basarabiei*, VI, nr. 1, ian.-mart., 1934, p. 107-110.

Sava, Nicolaie, - expert restaurator, *Expertiză privind lucrările de conservare-restaurare a picturii murale de la Biserica „Sfântul Gheorghe-Vechi”, Craiova, județul Dolj*, 2017.

Severineanu, Nestor, „Mănăstirea Tismana”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr 11-12, 1974.

Sheperd, Rowena – Rupert, *1000 de simboluri. Semnificatia formelor in arta si mitologie*, Ed. Aquila, 2007.

Sinigalia, Tereza, „Pridvoare cu clopotniță în arhitectura Țării Românești din secolul al XVII-lea”, în *Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice (BCMI), In memoriam Vasile Drăguț*, Anul XII-XVI, Nr. 1, 2005, p. 107-110.

Stancu, Claudiu, „Biserica Sfinții Împărați Constantin și Elena din satul Păișani, comuna Stoina - valoros monument de artă bisericească de secol XIX”, în *Litua - Studii și cercetări*, XVII, Târgu-Jiu, 2015, 209-218.

Steinhardt, N., *Monologul polifonic*, Ed. Polirom, București, 2012.

Stone, Lawrence, *The past and the present revisited*, Ed. Routledge, London and New York, 1987.

Stângă, Ion, *Viața economică la Drobeta în secolele II-VI p. Chr*, Bibliotheca Thracologica, XXVI, București, 1998.

Stoicescu, Nicolae, *Sfatul domnesc și marii dregători din Țara Românească și Moldova (sec. XIV-XVII)*, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968.

Stoicescu, Nicolae, *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România. I – Țara Românească. Vol. 1: A – L; Vol. 2: M – Z, indici*, Ed. Mitropolia Oltenia, Craiova, 1970.

Stoicescu, Nicolae, *Cum măsurau strămoșii*, Ed. Științifică, București, 1971.

Stoicescu, Nicolae, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova, secolele XIV-XVI*, Ed. Enciclopedică Română, București, 1971.

Stoicescu, Nicolae – Dumitrescu, Liana, „Cum se zugrăveau bisericile în secolul al XVIII-lea și în prima jumătate a secolului al XIX-lea”, în *Mitropolia Olteniei*, Nr. 5-6, 1967, p. 408-429.

Șerbănescu, Florin, Preot Dr., *Valori ale Ortodoxiei Românești. Mănăstirea Căldărușani*, Vol. I, Ed. Basilica, București, 2019.

Ștefănescu, I.D., *Iconografia artei bizantine și a picturii feudale românești*, Ed. Meridiane, București, 1973.

Ștefănescu, I.D., „Originalitatea decorurilor din Oltenia”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 5-6, 1962, p. 293.

Ștefănescu, I.D., *Contribution à l'étude des peintures murales valaques (Transylvanie, district de Valcea, Targoviste et région de Bucarest)*, Paris, 1928.

Ștefulescu, Alexandru, *Biserica din Vădeni*, f. e., Târgu – Jiu, 1896.

Ștefulescu, Alexandru, „Biserica din Stănești”, în *Jiul: Revistă pentru literatură și știință*, 1, 1894.

Ștefulescu, Alexandru, *Încercare asupra istoriei Târgu-Jiului*, Ed. Stabilimentul Grafic Socec, București, 1899.

Ștefulescu, Alexandru, *Gorjul istoric și pitoresc*, Ed. Tipografia N. D. Miloșescu, Târgu Jiu, 1904.

Ștefulescu, Alexandru, *Istoria Târgu - Jiului*, Ed. Tipografia Nicu D. Miloșescu, Târgu – Jiu, 1906.

Ștefulescu, Alexandru, *Mănăstirea Tismana*, Ed. Institutul de arte grafice Carol Göbl, București, 1909.

Ștefulescu, Alexandru, „Clopotul lui Matei Basarabă din monastirea Tismana”, în *Jiul* , I, 1984, nr.2.

Ștefulescu, Alexandru, „Mănăstirea Tismana” în *Vatra*, anul I, nr. 17, 1894.

Uspensky, Leonid – Lossky, Vladimir, *Călăuziri în lumea icoanei*, Ed. Sofia, București, 2003.

Tafrați, O., „Iconografia Imnului Acatist”, în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice* (BCMI), anul VII, 1914, p. 49-83.

Tatai-Baltă, Cornel, *Din arta și cultura Blajului*, Ed. Altip, Alba Iulia, 2000.

Tatai-Baltă, Cornel – Fărcaș, Ioan, *Iconostasul Catedralei greco-catolice „Sfânta Treime” din Blaj (sec. XVIII)*, Ed. Altip, Alba-Iulia, 2011.

Tatay, Anca-Elisabeta – Tatai-Baltă, Cornel, *Despre grafica Evangheliei greco-române (București, 1693) a lui Antim Ivireanul*, în *Artă și Cultură eclezială în timpul Sfântului Ierarh Antim Ivireanul*, Ed. Cuvântul Vieții a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, București, 2016.

Tatay, Anca-Elisabeta – Tatai-Baltă, Cornel, *Xilogravura din cartea românească veche, tipărită la București (1582-1830)*, Ed. Mega, Cluj-Napoca, 2015.

Theodorescu, Răzvan, Acad. – Porumb, Marius, Acad. (Editori), *Arta din România. Din preistorie în contemporaneitate, Vol. I –II*, Ed. Academiei Române; Ed. Mega, București; Cluj-Napoca, 2018.

Vasile, Florea, *Arta Românească, de la origini până în prezent*, Ed. Litera, București, 2017.

Vasilescu, Alexandru A., „Descrierea și proiectele de fortificație a mânăstirilor mai însemnate și a locurilor strategice din Oltenia, întocmite în 1731 de inginerul Maior I. C. Weiss”, în *Arhivele Olteniei*, Anul VII (1928), nr. 37 – 38, p. 264 – 266.

Vasilescu, Alexandru A., „Fântâna Obedeanelor în secolul al XVIII-lea”, în *Arhivele Olteniei*, Anul VI (1927), nr. 31, p. 188-192.

Vasilescu, Alexandru A., „Casele Bănești din Craiova în sec. al XVIII-lea”, în *Arhivele Olteniei*, Anul VI (1927), nr. 29 – 30, ianuarie – aprilie, p. 9-20.

Văetiși, Atanasia, *Arta Brâncovenească*, Ed. Noi Media Print, București, 2008.

Vătășianu, Virgil, *Istoria artelor plastice în România*, vol. II, Ed. Meridiane, București, 1970.

Vârtosu, Emil, „Dionisie Eclisiarhul. Un manuscris din 1816”, în *Arhivele Olteniei*, Anul VIII (1929), nr. 43 – 44, mai – august, p. 208 – 213.

Vârtosu, Emil, „Despre ctitorii de la Mânăstirea Baia de Aramă”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 3-4, 1955, p. 211-214.

Vârtosu, Emil, *Foietul Novel. Calendarul lui Constantin Vodă Brâncoveanu 1693-1704*, f.e., București, 1942.

Veniamin, Protos, „Mânăstirea Tismana”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 4-6, 1954, p. 243-244.

Viața și slujba Vecerniei, Utreniei și Acatistul Sfântului Cuvios Irodion de la Lainici, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2011.

Voinescu, Teodora, „Școala de pictură de la Hurezi”, în *Omagiu lui George Oprescu*, Ed. Academiei, București, 1961.

Vincenz, Alfred, „Din trecutul Craiovei”, în *Arhivele Olteniei*, Anul V (1926), nr. 27, septembrie - octombrie, p. 324 – 336.

Vlad, Laurențiu, „Constantin N. Brăiloiu. Fragmente epistolare”, în *Conservatorul*, an I, nr. 2-3, feb.- mart., 2006, p. 15-21.

Vlad, Laurențiu, „Reprezentări ale trecutului în gândirea politică a lui Constantin N. Brăiloiu”, în: *Caiete de antropologie istorică*, Anul VII, Nr. 1-2, ian.-dec., 2008, p. 101-110.

Vlad, Laurențiu, „Scurte note cu privire la cenzura din Țara Românească: Două episoade din biografia lui Constantin N. Brăiloiu (1849-1850, 1858)”, în *Annals of the University of Bucharest. Political science series*, Nr. 4 (2002).

Vulpe, Ilie, „Regulamentul organic și reforma judecătorească. Inființarea Divanului judecătoresc din Craiova”, în *Oltenia. Studii. Documente. Culegeri*, seria a III-a, an II, 1998, nr.1- 2, Ed. SCORILLO, Craiova, 1998.

Vulpe, Ilie, *Divanul Craiovei*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 2003.

Vulpe, Ilie, „Divanul Judecătoresc din Craiova – Secția comercială”, în: *Oltenia. Studii. Documente. Culegeri*, seria a III-a, an III, 1999, nr. 2 p. 30.

Wollmann, Volker, *Mineritul metalifer, extragerea sării și carierele de piatră în Dacia romană*, Ed. Ardealul, Cluj – Napoca, 1996.

Resurse online

Dulciu, Dan Toma, *Tărtășești – monografie*, http://dulciu.blogspot.ro/2008_08_31_archive.html, accesat la 23.05.2019

Popescu, Paul D., *Doamna Marica Brâncoveanu, soția lui Constantin Brâncoveanu*, la <http://anulbrancoveanu.ro/doamna-marica-brancoveanu-povestea-vietii/>. accesat la 07.05.2019;

Romeo Andronic: www.lacuna.ro. accesat în 21. 05. 2019.

„Vestitorul românesc”, Anul X (1846), Nr. 58, Sâmbătă, 27 Iulie, <http://dspace.bcucuj.ro/handle/123456789/20349>, accesat la 29.05.2019.

<http://www.arhiram.ro/ierarhi/ierarhi-sec19-20>, accesat la 03.05.2019.

<http://www.episcopiaseverinului.ro>, accesat la 29.04.2019.

http://www.murala.ro/ro/restaurare_581.html , accesat la 9.05.2019.

http://www.murala.ro/ro/lainici-biserica-mare_149.html, accesat la 9.05.2019.

<http://www.manastirealainici.ro/prezentare/>, accesat la 09.05.2019.